

Placidus - žiak *Benedikta z Nursie*; zobrazovaný s *palmovou ratoľstou*; jeho sestrou bola *Flavia*; spolu s ňou zavraždený maurskými pirátmi v Messine; pozri *kresťanskí svätci*; *atribúty*, *symboly*, *alegórie a prirovnania*

placka - pozri *klenba plachtová*

plač - pozri *smútok*

Rembrandt: Dávid hrá Saulovi na harfe (1658)

H. Wierix: Dvaja anjeli so sudariom (16.-17.st.)

D. da Volterra: Štúdia plačúcej ženy pod krížom (rudka, 1545)

Plač Jána/Utešovanie Jána - (Zjavenie 5,4); **Mocný anjel** (zrejme *archanjel Gabriel*, najčastejší posol Boha) **sa ohlasoval** **mohutným hlasom**: „Kto je hoden **otvoriť ju a zlomiť jej pečate** (a poznať Božiu vôľu a zistiť, čo sa má diať)?“ **Ale nik na nebi** (anjeli), **ani na zemi** (ľudia), **ani pod zemou** (démoni) **nemohol otvoriť knihu** (anjeli nemohli, lebo nepoznali hriech, démoni nemohli, lebo nepoznali milosť, ľudia nemohli, lebo nemali moc pochopiť, čo bolo napísané) **a nazrieť do nej. Ja som veľmi plakal** (Jánov nárek nad ľudstvom, ktorému hrozí, že nepozná a nepochopí Božiu vôľu; bez slz nemožno pochopiť zjavenie; zjavenie bolo napísané slzami), **že sa nenašiel nik** (vyňatý je iba Kristus), **kto by bol hodný otvoriť knihu a nazrieť do nej. Jeden zo starších** (symbolizujúci evanjelium v odkaze na *Jána 20,13*) **mi povedal**: „**Neplač! Hľa** (s významom: hľa, tu prichádza) **Lev z Júdovho kmeňa, Koreň Dávidov** (odkaz na Mesiáša citátom z *Genezis 49,9* a *Izaiáša 11,10*; ranokresťanské mesiášske tituly; podobne *deuterokanonické* Požehnanie patriarchov 34) **zvíťazil; on môže** (otvoriť) **knihu i jej sedem pečatí.**“

-epizóda z kapitoly *Baránok prevzal sedmopečatnú knihu*; pozri *apokalyptické motívy*

(5,1-14. Baránok prevzal sedmopečatnú knihu). **Utešovanie Jána** (Apokalypsa z Getty, 1255 - 1260)

(5,4; 5,6-8. Baránok prevzal sedmopečatnú knihu). **Plač sv. Jána. Uctievanie Baránka** (Apokalypsa glosovaná, 1240-1250)

(5,1-5. Baránok prevzal sedmopečatnú knihu). **Tróniaci Boh so sedmopečatnou knihou. Utešovanie Jána** (Apokalypsa 'Queen Mary, 14.st.)

(5,4. Baránok prevzal sedmopečatnú knihu). Utešovanie sv. Jána (Apokalypsa z Angers, 1377-1382)

plač Jeremiášov - Jeremiášov plač

plač pohrebný - pohrebný plač

plač rituálny - rituálny plač

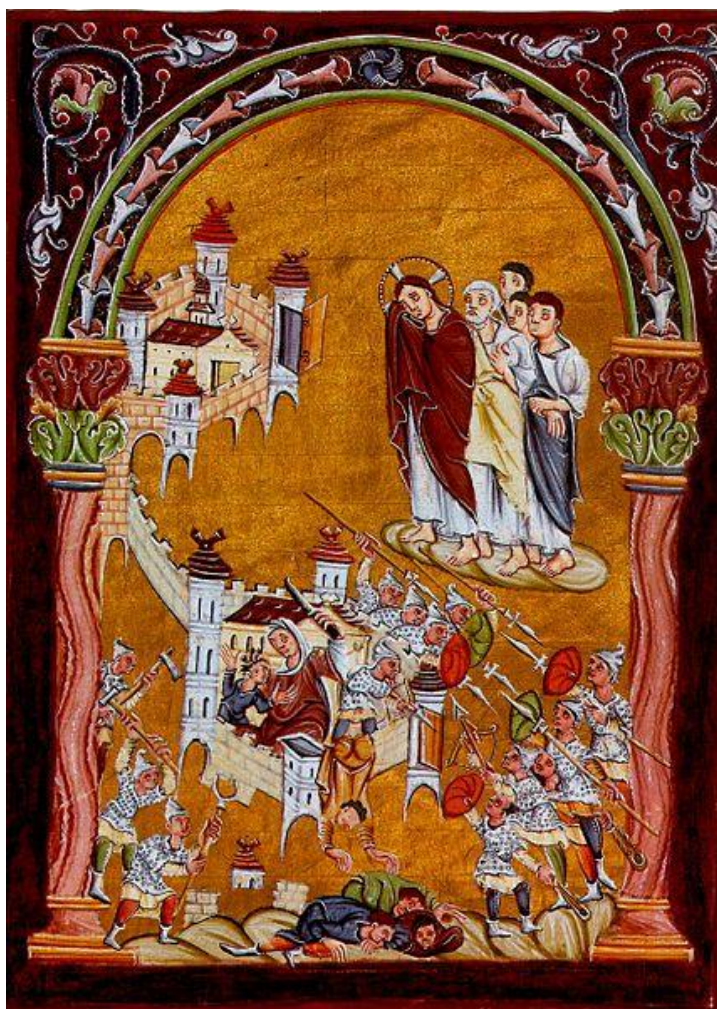
Plačúci Kristus/Plačúci Pán - pozri *Dominus flevit*

-názov Plačúci Pán sa vzťahuje k námetu *Vjazd do Jeruzalemu* (Lukáš 19,41)

- názov odkazuje na text Lukáša (19, 37-42) v súvislosti s príchodom Krista do Jeruzalema; Ježiš zastal ohromený krásou druhého Chrámu a predvídal jeho zničenie v budúcnosti a *diaspóru* Židov; miesto nebolo označené do križiackej éry (pozri *križiacke výpravy*), ktorí tu postavili malý chrám; ten začal po páde Jeruzalemu 1187 chátrať; na začiatku 16.st. existovala na tomto mieste *mešita*

alebo *madrasa*, postavená Turkami; pri stavbe dnešného chrámu archeológovia odkryli *kanaánske* artefakty

http://en.wikipedia.org/wiki/Dominus_Flevit_Church

Jeruzalem s otvorenými bránami, obkľúčený a zajatý pohanmi. Plačúci Kristus (evanjeliár Otto III., okolo 1000)

E. Simonet: Zaplakal nad ním (1904)

plafond - franc. – „strop“

Dudák: 1.rovný strop; pozri *architrákový systém*

2.strop s bohatou *štukovou*, sadrovou alebo maľovanou výzdobou (*freska alebo olejomalba* na pripevnenom plátne); pozri *strop zrkadlový*

plagát - z holand. plaakkat – „úradná vyhláška“; angl. poster; franc. affiche; tiež *afiš*

-kombinovaná tlačovina (obrazová aj textová) o rozmeru väčšom ako A₃; svojbytný typ *grafiky užitej*; pri spájaní obrazovej a textovej zložky uživané názorné skratky a symbolika informácie; vyvinutý v 19.storočí z tlačných oznámení a vplyvom rozvoja grafických aj *polygrafických* techník dosiahol vysokej úrovne (H. Toulouse-Lautrec, Mucha, Berdsley); postupne rozširuje grafické techniky o *drevoryt* a *linoryt* (*expresionizmus*) a fotografickú *koláž* a *montáž*; vytvára špecializované oblasti, napr. filmový plagát; pozri *diafán*; *artotéka*; *A-formát*; *dekupáž*; *bilbord*; *streetart*; *reklama*; I. Bilibin

Balekav užitej grafike verejný oznam formou veľkého, zvyčajne vylepovaného *letáku*, z ktorého sa vyvinul v 16.st. (charakter plagátu mal napr. Lutherov leták s tézami zahajujúcimi otvorenú *reformáciu*, pribitý 1517 na bránu wittenberského chrámu); plagát sa delí na obrazový a textový (*typografický*), vonkajší a interiérový, informačný a šokujúci, politický, kultúrny, obchodný a i; typické znaky plagátu: jednota zobrazenia a textu, prehľadnosť, stručnosť, jasnosť a výraznosť; štýlovo vždy súvisí s aktuálnymi umeleckými prúdmi; programovo umelecký podnet bol vo vývoji plagátu daný v 19.st. *litografickými* plagátmi francúzskeho maliara a ilustrátora J.Chéreta; plagát rozvíjal Toulouse-Lautrec, T.Steinlen, P.Bonnard, A.Beardsley, A.Mucha, V.Preissig, P.Picasso, F.Léger, M.Chagall, V.Špála, J.Čapek, V.Mašek, I. Weiner-Král' a d'.; prvá medzinárodná výstava plagátu sa konala v Londýne už 1894; od tých čias sa plagát stal *zberateľským* predmetom, býva číslovaný, signovaný (pozri *signatura*), opatrený náležitosťami napr. prednostnej grafickej tlače (pozri *prednostná tlač*), koncipovaný ako voľné umelecké dielo (P.Picasso, R.Dufy; pozri *voľné umenie*) a predávaný v špeciálnych obchodoch (*poster-shops*); rad *galerií* sa zameralo iba na plagát alebo buduje rozsiahle zbierky (*Umeleckoprůmyslové museum v Praze*, Moravská galerie v Brne, Curych, Hamburg); politický plagát bol súčasťou revolúcií, v ktorých sa popri *drevorytoch*, *linorytoch* a *litografiách* uplatnila tiež *typografia* a *fotomontáž* (A.Rodčenko; VOSR); po 2.sv.vojne sa plagát presadil počas parížskych májových študentských štrajkov (1968)

pozri *biankoplagát*; *expresionizmus*

plagát-bianco - *biankoplagát*

plagiát - nepovolené *napodobovanie*, preberanie umeleckého alebo vedeckého *diela* bez uvedeného vzoru alebo *autora*; dielo takto vzniknuté; problematiku plagiátorstva pozri v súvislosti s termínom *originál*; porovnaj termín *falzum*; pozri *dielo výtvarné*

Baleka: výtvarné dielo vydávané autorom za jeho pôvodnú prácu, hoci je napodobivým prisvojením *kompozície, štýlu, rukopisu* a iných výtvarných, technických a obsahových zložiek diela iného autora; líši sa od *kópie* a *repliky*, u ktorých pôvodný autor nie je zamlčováný, a líši sa tiež od falza, vydávaného za pôvodnú prácu pôvodného autora

plachetnica - pozri *čln, dánska loď, decker, fregata, galeona, haring buss, hulk, karavela, knarr, koga; loď; P. Bruegel st., W. Turner; marinisti, Skidbladni*

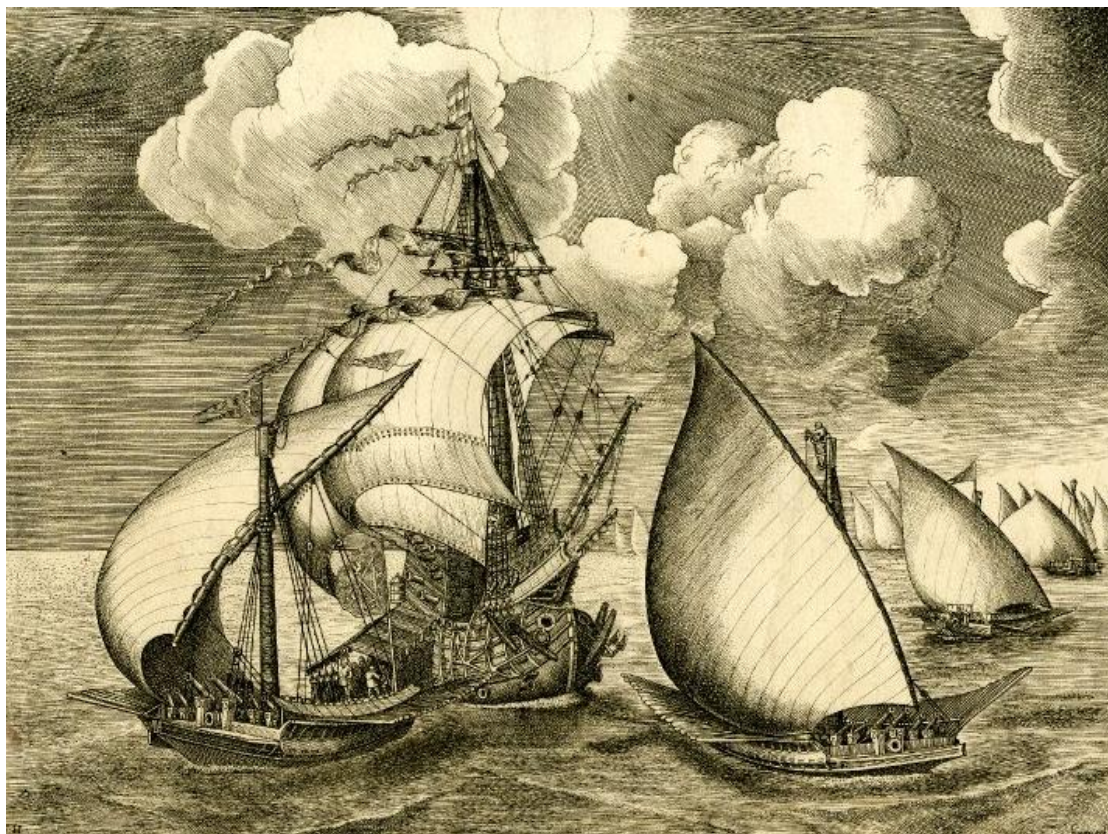
http://cs.wikipedia.org/wiki/Kategorie:Typy_plachetnic
<http://austria-forum.org/af/Heimatlexikon/Segelmacher>

Majoliková misa s plachetnicou (Malaga, Španielsko, 1425-1450)

P. Bruegel st.: Holandský hulk a boeier (16.st.)

P. Bruegel st.: Preteky plachetníc (16.st.)

P. Bruegel st.: Tri karavely v poryve búrky s Arionom na delfinovi (16.st.)

Okruh Patinira J.: Portugalské carracky pri skalnatom pobreží (16.st.)

J. A. Bellevois: Holandská fregata na pobreží Vissingenu (1676)

E. Kirkall podľa W. van de Velde ml.: Lodná scéna (mezzotinta v zelenej a čiernej farbe, 1720)

Ch. Weigel st.: Výroba lodných plachiet (medirytina, 1698)

A. van der Cabel: Krajina s plachetnicami (17.-18.st.)

W. Turner: Holandské lode vo víchrici

Utagawa Kuniyoshi: Plachetnica (19.st.)

Utagawa Kuniyoshi: Duchovia klanu Taira (19.st.)

plachtová klenba - pozri *klenba* „česká *placka*“/*placka*

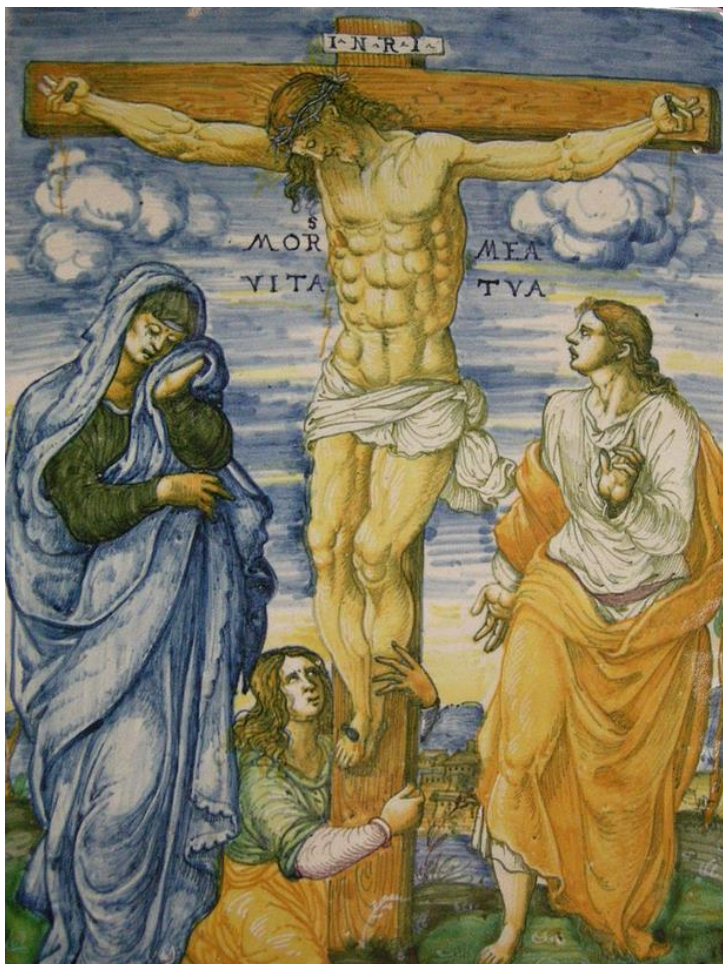
plakát - čes. výraz pre *plagát*

plaketa - z franc. *plaque*, *plaque*

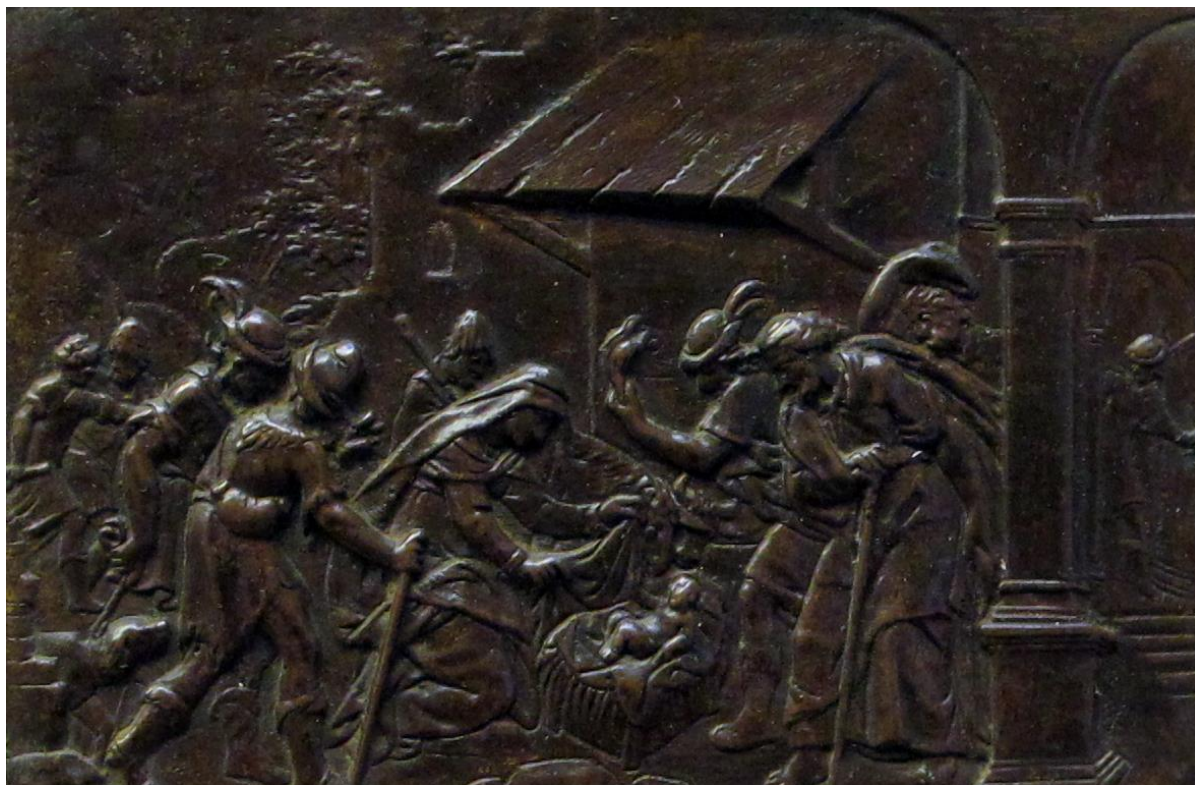
-tenká liata alebo razená kovová, sadrová, drevená, keramická doštička s *reliéfnou* výzdobou a nápisom, najčastejšie obdĺžniková; kruhová a obojstranná plaketa je *medaila*; v *stredoveku* pozri *Eligius*

Baleka: *nízky reliéf* zvyčajne štvorcového alebo obdĺžnikového tvaru, zriedkavo kruhového alebo oválneho tvaru; je blízka *medaile*, má reliéfny *avers*, avšak iba výnimočne reliéfny *revers*; termín vznikol až v 19.st.; počiatky plakety splyývajú so vznikom medaily, s ktorou sa súbežne slohovo

vyvíjala; vrcholu dosiahla v 16.st. v dielach B. di Giovanniho, A.Riccia, V.Belliho, G.Bernardiho a ď.; *formát* plakety poskytuje sochárovi väčšiu kompozičnú voľnosť a doposiaľ sa udržiava ako *pamätný reliéf*

G. Sforza di Marcantonio: Ukrižovanie (plaketa, majolika s cínovou glazúrou, 1567)

G. Bernardi: Kľaňanie pastierov (plaketa, intaglia, 1550)

G. Bernardi: Únos Ganymeda (plaketa, intaglia, 1540)

R. Pribiš: 700 rokov obce Čičmany (1972)

plaketa votívna - votívna plaketa

plameň - franc. flame; pozri *lychnomanteia*; grécka antická kultúra; oheň

plameniak - symbolika nezistená; pozri *atribúty, symboly, alegórie a prirovnania*; vták

plamienok - pozri *flambeau/rybí mechúr*

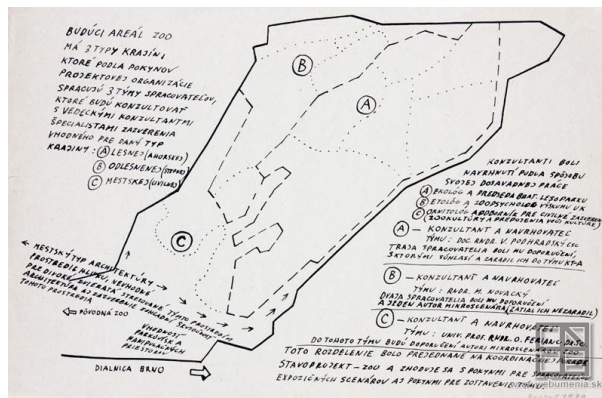
plamienkový barok - *Louis Quinze/ baroque flamboyant/style rocaille*

plamienkový štýl/Style flamboant/flamboant - *flamboantná gotika*

plán - z lat. planum – „rovina, plocha“

- 1.úmysel, zámer, projekt
- 2.vopred stanovený rozvrh niečoho, čo má byť urobené; pozri *obrazový plán*
- 3.*pódorys* krajiny, stavby
- 4.v lingvistike: jazykový podsystém (zvukový, gramatický, lexikálny)
- 5.vo výtvarnom umení: priestorové vrstvy tvoriace na obraze hĺbkú; pozri *klasické obdobie antického Grécka* (maliarstvo)

Baleka: v *kompozícii* obrazu, sochy, reliéfu a grafického listu skutočné alebo pomyselné plochy tvoriace štruktúru diela; vytvárajú umiestnením hmoty priestorové dielo (socha, súsošie, reliéf) alebo zdanie priestoru (maliarstvo, grafika) *lineárnou, maliarskou, svetelnou a významovou perspektívou*, prípadne inými prostriedkami; vo výstavbe diela sú zvyčajne rozlišované ako základný, stredný a zadný plán (ktorý pracuje s termínmi ako *popredie, pozadie*), dielo však môže mať viacero plánov (pozri *popredie, pozadie*); sústava plánov bola v obrazovej kompozícii využitá najmä *krajinomalbou* (*repoussoir*); plány však nemusia byť radené hĺbkovo a zodpovedať skúsenosti, môžu byť v diele aj nad sebou (egyptské umenie: *perspektíva pásová*: dolný pás predstavuje predný plán, stredný pás prostredné a horný pás zadný plán; priestor je tu ponímaný významovo (pozri *hieratický spôsob zobrazovania*), čiže v prípade predného pásu sa nejedná o *popredie* a v prípade horného pásu sa nejedná o *pozadie*, preto ani predmety v jednotlivých pásoch nie sú odlišované veľkosťou; pozri *plocha obrazová, rovina obrazová*

P. Bartoš: Budúci areál ZOO
Koncept prostredia budúceho prostredia pavilónov ZOO

plán obrazový - obrazový plán

plancty - pozri *Abélard*

planeta (odev) - kasula

planéta (astronómia) - z gréckeho *πλανήτης*/planétés – „pútnici“; kozmické teleso; pozri *hviezda*, *nebeské telesá*, *astrológia*, *alchýmia*, *astrologické symboly*, *zvieratník/zoodiak*, *heraldické farby*, *nedeľné dieťa*; *obdobia života* (*Heinz-Mohr*); *Hypantia*; *Múspellheim*

http://cs.wikipedia.org/wiki/Kategorie:Planety_slune%C4%8Dn%C3%AD_soustavy

J. Saenredam: Saturn presedajúci poľnohospodárstvu (zo série Sedem bohov planét, 17.st.)

J. Saenredam: Apolón predsedajúci všetkým umeniam (zo série Sedem bohov planét, 17.st.)

J. Saenredam: Jupiter predsedajúci slobodným umeniam (zo série Sedem bohov planét, 17.st.)

J. Saenredam: Venuša predsedajúca ríši lásky (zo série Sedem bohov planét, 17.st.)

J. Saenredam: Diana predsedajúca navigácii a rybolovu (zo série Sedem bohov planét, 17.st.)

J. Saenredam: Mars predsedajúci bojovým umeniam (zo série Sedem bohov planét, 17.st.)

J. Saenredam: Merkúr predsedajúci umeniam (zo série Sedem bohov planét, 17.st.)

planetárne kovy - pozri zvonček *Dilbu*

							
Luna	Merkur	Venuša	Slnko	Mars	Jupiter	Saturn	planeta
Striebro	Rtuť	Meď	Zlato	Železo	Cín	Olovo	kov

Slnko (zlato)
 Merkúr (ortuť)
 Venuša (meď)
 Jupiter (cín)
 Saturn (olovo)
 Mars (železo)
 Mesiac (striebro)

http://antroposof.sk/diela_pc/steiner_souvislost_planet.pdf

tzv. **plantagenet** - *štýl Plantagenet*

Plantiniana - osemzväzková *biblia* so súbežnými niekoľkojazyčnými textami; tlačaná v Antverpách 1569-73 *typografom* a tlačiariom Ch.Plantinom; pozri *dielo literárne*

„**planúca hviezda**“/**blazing star** - v *slobodomurárskej* symbolike *pentagram*, ktorého použitie je známe od 1735; v rohoch máva zväzky lúčov alebo plamienkov a v strede písmeno G; táto hviezda „nám pripomína slnko, ktoré svojimi lúčmi ožiaruje zem...“; „G“ sa vysvetľuje rôzne: ako gnóza, geometria, Boh (nem. Gott, angl. God, gloria apod.; pozri *pentagram* (Biedermann))

Planúca nebeská brána – jeden z alternatívnych názvov pre námet *Sedem fakiel'* (4,1-5); pozri *apokalyptické motívy*

(4,3-5. Oslava Boha stvoriteľ'a). **Videnie neba** (Beatus Huelgas, 1220)

Ch. van Sichem II podľa A. Dürera: Sv. Ján pred Bohom a staršími (drevoryt, 1648)

plaquete/plaque - franc. *plaketa*

plasma - z gréckeho πλάσμα/plasma; Täubl: celistvá odroda *kremeňa*; farba zelená, zelenosivá

plastelína - masťná a tvárna netuhnúca umelá zmes používaná k zhotovovaniu sochárskych skíc, modelov *plakiet* a *medailí*; tiež ako materiál pre hru detí

<http://sk.wikipedia.org/wiki/Plastel%C3%ADna>

plastelína inteligentná -

http://sk.wikipedia.org/wiki/Inteligentn%C3%A1_plastel%C3%ADna

plastické hmoty - Baleka: prírodne vzniklá alebo synteticky vytvorená hmota z makromolekulárnych látok (s plnivom a prísadami); charakteristické rysy: tvárnosť, ale aj svietivosť, stálosť farieb aj hmoty, odolnosť, farbitelnosť, priehľadnosť a d. vlastnosti, pre ktoré využívaná v sochárstve; plastické hmoty vytvárané syntetickou cestou sa delia na termoplastické (termoplasty), ktoré teplom vždy

mäknú a stávajú sa tvárnymi, a na termoreaktívne, ktoré vplyvom tepla stuhnú a už netaviteľné; v novodobom *sochárstve* sú syntetické hmoty nepresne označované ako *umelé hmoty*; termín zdôrazňuje ich umelosť a novosť cítenú ako protiklad k prírodným sochárskym *materiálom* alebo ku hmotám prisвоенým už ako prirodzené a klasické preto, lebo sa s nimi ľudská zmyslovosť zžila (*bronz*); termín umelá hmota však odzrkadľuje aj ľudské vedomie vlastnej tvorivosti, ktoré vytvorenú hmotu už ako prirodzený *materiál* vťahuje do sochárstva a hľadá pre ňu jej vlastnú výtvarnosť, obdobne ako *maliarstvo*, ktoré, kde materiál nových farieb (*farby akrylové, acetónové, alkydové, latexové*; pozri *farbivo syntetické*) rovnako vyvoláva potrebu a možnosť novej odozvy súdobej zmyslovej citlivosti a významového chápania *hmoty*; N.Gabo už 1916 použil v sochárstve *celuloid*; s plastickými hmotami pracovali a ich špecifické výtvarné problémy (priehľadnosť, priestor, pohyb, svetlo atď.) riešili vlastnou tvorbou L.Moholy-Nagy, F.Sobrino, L.Bell, G.Vantongerloo, Arman, J.Jankovič, M.Ševčík, V.Janoušková, K.Nepraš, S.Kolíbal, O.Zoubek a d.; plastické hmoty v sochárstve vedú k nutnosti definovať sochu, v ktorej priestorové je často iba pomyselné a hmatové je zastupované zrakovým; sochár v prípade plastickej hmoty ťaží z jej čírosti, farebnosti, svietivosti, svetelného lomu (pozri *lom svetla*), zrkadlovosti; ťaží z možnosti liať plastickú hmotu a zalievať v plastickej hmote vecné prvky; novým spôsobom rieši princíp skulptúrnosti a plasticity (pozri *skulptúra, plastika*), *vizuálnosti* a *haptickosti*, vonkajšieho a vnútorného *priestoru*, plnej a prázdnej hmoty, *obrysu* a *kresby*, *farby* a *svetla*, ktoré je osobitne dôležité či už ako *svetlo* vonkajšie, odrážané alebo vnútorné; zrejme najzávažnejšou je v prípade sôch zhotovených z priesvitných hmôt otázka priestoru; rad súdobých priestorových predstáv nevychádza z renesančnej *perspektívy* a sochy z plastických hmôt môžu tieto iné (neperspektívne) predstavy zviditeľniť (napr. súvislosť nekonečnej priestorovej hĺbky realizuje priesvitná plocha tým, že "ako keby" ju nie je vidno, nakoľko zrak ňou preniká, hoci si socha svoju priestorovosť podržala; priehľadnosťou (*plexisklo* je čírejšie ako *sklo*) je socha odhmatnená, nevrhá *tieň* ako hmotný predmet, hoci ním je, a viaže na túto svoju materiálovú vlastnosť nové významy; plastické hmoty zasahujú v neposlednom rade aj do tvorivého procesu, ktorým je často riadený chemický proces a z toho plynúca spolupráca výtvarníka s chemikom (obdobná spolupráca výtvarníka a sklára); porovnaj termín *umelé hmoty*/ *syntetické hmoty*

Technický naučný slovník: syntetické alebo prírodné makromolekulárne látky termoplastické alebo tvrditeľné teplom, zvyčajne zmiešané s plnivami a *pigmentmi*, prípadne aj so zmäkčovadlami, schopné tvarovania tlakom za vyšších teplôt; podľa vzťahu k teplu sa prejavujú ako látky teplom tvrditeľné, termosety, a látky teplom tvárne, termoplasty; termosety sa spracovávajú lisovaním, liatím alebo striekaním za tepla (*epoxidová živica* sa môže vytvrdzovať aj za studena), pričom sa menia chemicky, tvrdnú a spevňujú sa; v organických rozpúšťadlách sa nerozpúšťajú; z termoplastov (chemicky sa teplom nemenia ale mäknú) je najdôležitejší *polyvinylchlorid (PVC)*; pozri *epoxid, dentakryl, modurit, polystyrén, igelit, polyvinylchlorid/PVC: celuloid, novodur, novoplast, galalit*

plastické umenie - pozri *plasticnosť*,

http://pl.wikipedia.org/wiki/Kategoria:Sztuki_plastyczne

http://en.wikipedia.org/wiki/Category:Plastic_arts

http://it.wikipedia.org/wiki/Categoria:Arti_plastiche

plastický - z gréc. plasso – „tvoriť“

- 1.vystupujúci nad povrch hmoty; opak *glyptického* a skulpturálneho; pozri *plastika*
- 2.tvárny, poddajný; pozri *hlina*

Baleka: dielo objemovo vytvorené nanašáním hmoty na rozdiel od *skulpturálneho* a *glyptického*

plastický negatív - *negatív plastický*

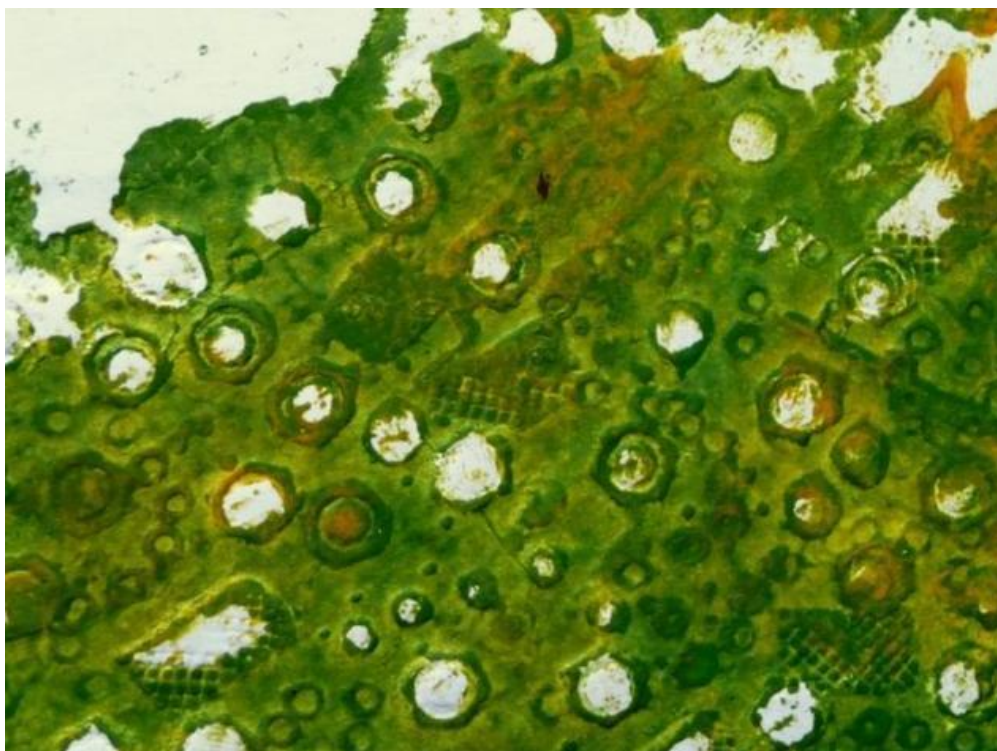
plastickosť - v *sochárstve* vlastnosť modelačného materiálu, tvárnosť a poddajnosť; súčasne je od plastického materiálu požadovaná aj schopnosť držať tvar; nesmie sa rúcať, lipnúť na modelačnom *nástroji* (pozri *sochárske nástroje modelačné*) alebo rukách, musí byť relatívne odolný voči tlaku a pnutiu vznikajúcemu najmä modelovaným tvarom, vlastnou hmotnosťou, vysychaním (*hlina, plastelína*), teplom (*vosk*); *plastickosť* je tiež predpokladom hmôt, ktoré získavajú tvárnosť tavením (*bronz, cín, železo, liatina, med'* ap.; pozri *materiál*); v sochárstve je *plastickosťou* označovaná aj trojrozmernosť, prípadne jej povrchové opracovanie predovšetkým so zreteľom k napätiu *objemu*,

ktorý môže byť bez *detailov* a úhrnný alebo hlboko členitý; zvláštnym druhom plasticity je grafický charakter sôch (J.de Rovera, A.Giacometti, N.Kricke); v grafike a maliarstve je plasticitou označované objemové poňatie *tvary*, trojrozmernosť znázorňovaná na dvojrozmernej ploche *perspektívou*, *modeláciou svetlom a tieňom*, *farbami aktívnymi a pasívnymi*, ich materiálovým navrstvením (pozri *pastózna maľba*, *texturológia*), *rukopisom*, *šrafúrou*, ale aj vlepovaním trojrozmerných predmetov (pozri *asambláž*, *koláž*); plasticita rovnako ako *plošnosť* je rysom, ktorý je v bezprostrednom významovom vzťahu k *priestoru*; pozri *typografický reliéf*

plasticita farby - v dvojrozmernom umeleckom diele (kresba, maľba) vyjadrenie *priestoru*, v ktorom sa nachádza zobrazený objekt; efekt sa často dosahuje hlbokými *kontrastmi farieb*

plastigrafia - reliéfná *fotografia*, ktorá využíva na dosiahnutie efektu plasticity spuchnutie citlivej želatínovej vrstvy (1852, Talbot); jedna z foriem *fotoplastiky*

<http://www.artelista.com/obra/9426626699430072-plastigrafia.html>

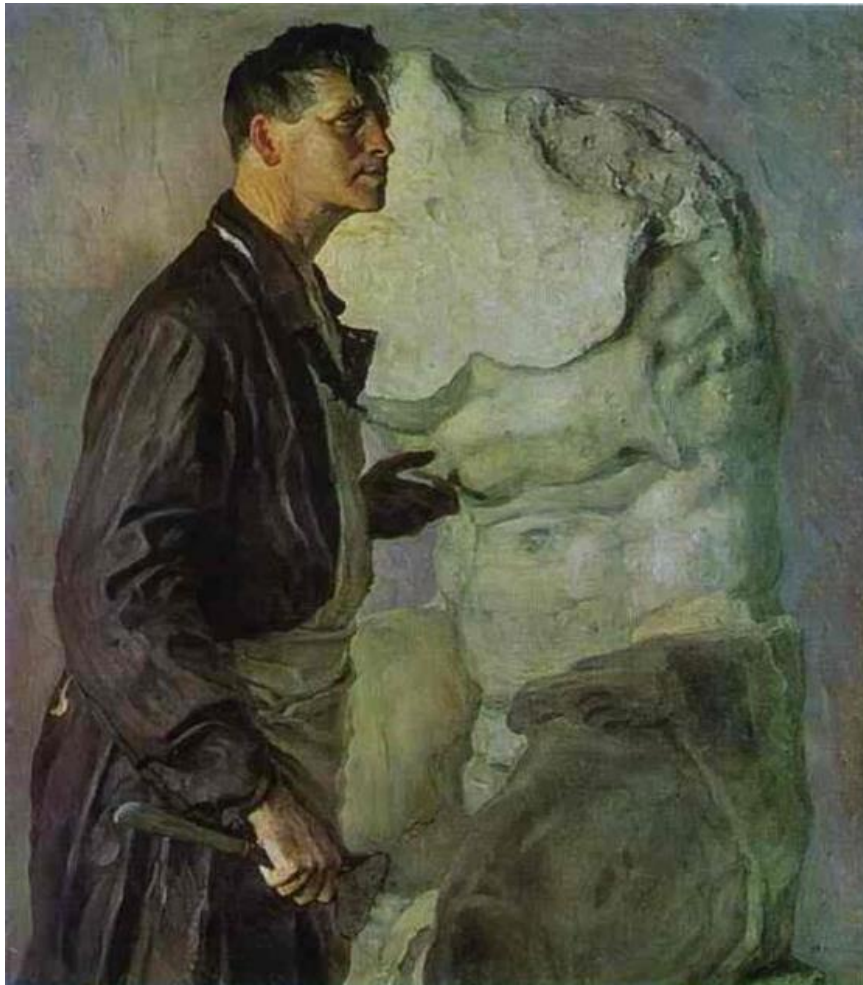

Noemí Tomoe López: Plastigrafia

plastika - z gréc. *plasso* – „tvoriť“

- 1.*socha*, *reliéf* vytvorený pridávaním hmoty, napr. hliny
- 2.*socha*, *reliéf*, *plaketa*, *medaila*; pozri *ceroplastika*; *fotoplastika*, *galvanoplastika*, *sound-sculpture*; *sochárstvo*, *metalikovia*
- 3.*plasticita*, *trojrozmernosť*; pozri *plastický*

Baleka: dielo vytvorené z plastických materiálov (*hlina*, *vosk* ap.) plastickým modelačným postupom (materiálovým navrstvením) a nástrojmi (pozri *sochárske nástroje modelačné*); plastický (modelačný) postup môže viesť k definitívnemu, konečnému dielu, *unikátu*, *originálu*, ale môže byť iba medzičlánkom (hlinený, sadrový, voskový *model*) určeným na *odlievanie* v konečnom materiáli napr. v *bronz*e, *cín*u, *železe* (pozri *odlievanie do bronzu*); pozri *socha*, *sochárstvo*

M. V. Nesterov: Portrét Ivana sochára Ivana Šadra (1934)

plastika apotropajná - apotropajná plastika

plastika architektonická - socha ako súčasť architektúry, umiestnená zvonku stavby alebo v interiéri; čisté ornamenty, napr. vlysy alebo plastické členenie stavby (*lizeny, kružba* apod.) patria do *ornamentiky*; vrcholným obdobím architektonickej plastiky bola *antika*, neskororománske obdobie, *gotika*, *barok*; od čias *klasicizmu* zatlačovaná samostatnou plastikou - *plastikou voľnou*, ktorá viac menej stratila svoj vzťah k *architektúre*; pozri *lamassu, akrotérion, atlant, karyatída, kore, herma, amorek, erot, putti; hutná plastika, ochranná hlava; architektonické sochárstvo*

Dudák: sochársky vytvárané *architektonické články* (*hlavice stĺpov, konzoly* ap.) a sochárske doplnky stavby (*reliéfy, skulptúry a plastiky, architektonická dekorácia, štukatúra*), ktoré tvorili súčasť architektúry; jej funkcia môže byť čisto dekoratívna (plastický ornament), alebo má ideový (najmä náboženský) význam, prípadne má informatívnu hodnotu (plastický *erb* staviteľa ap.); niekedy architektonická plastika spĺňa isté kritériá architektúry (formovanie vonkajšieho priestoru, napr. *Veľká sfinga* v *Gíze*, *socha Slobody* v New Yorku), alebo architektúru potláča (indické *hinduistické* chrámy, gotická a baroková plastika potláčajúca stenu); väčšinou má však plastika v architektúre význam podporný, dopĺňa interiér tak exteriér stavby; zdobí alebo celkom nahrádza architektonické články (*karyatída, atlant*), tvorí s architektonickým článkom jednotu (*maskaron* na konzole, reliéf na *metope* alebo na štíte); od čias *gotiky* nadobúda architektonická plastika stále častejšie aj charakter *voľnej plastiky*, ktorá stráca priamu väzbu na stenu; v modernej architektúre 20.st. býva plastika zakomponovaná do stavby skôr výnimočne, častejšie dotvára *urbanistický* priestor; v súdobej architektúre sa však architektonická plastika opäť viac používa

plastika drevená - zhotovovaná podľa výkresu alebo modelu (*sadra, hlina*; pozri *bozetto*); z nahrubo vyrezaného alebo vyfrézovaného kusu dreva vytvorený požadovaný tvar pomocou strúhačov alebo

kladiva a *dláta*; až do renesancie zvyčajne *polychromovaná* (pozri *štafirovanie*); pozri *skulptúra*, *rezbárstvo*

plastika drobná - pozri *žánrové umenie*

plastika hutná - *hutná plastika*

plastika kamenná - tradične zhotovovaná podľa hlinenej *skici/bozzeta*, z ktorého sa vytvorí sadrový model v skutočnej veľkosti; až podľa sadrového modelu sa voľne alebo pomocou meracích prístrojov (pozri *bodovanie*, *bodovacie stroječky*) kreše originál z *kameňa*; polohotové časti kamennej plastiky sa nazývajú „v bose“; pozri *kameňosochárstvo*; *bosa*

plastika ľudová - súbor plastík zhotovovaný neškolenými ale aj školenými remeselníkmi v *dreve*, *hline*, *kameni* a *kovu*; tematika ochranná - náboženská, dekoratívna; rozkvet v 18.st. a pol.19.st.

plastika mobilná - pozri *kinetizmus*, *mobil*

plastika modelová - *modelová plastika*

plastika monumentálna - pozri *monumentálne umenie*

plastika náhrobná - *náhrobné plastiky*

plastika nezvučná - *nezvučné plastiky*

plastika ozvučná - pozri *sound-sculpture*

plastika portrétna - pozri *sochársky portrét*, *busta*

plastika pozemná - pozri *floor pieces/floor sculpture*

plastika voľná - *voľná plastika*

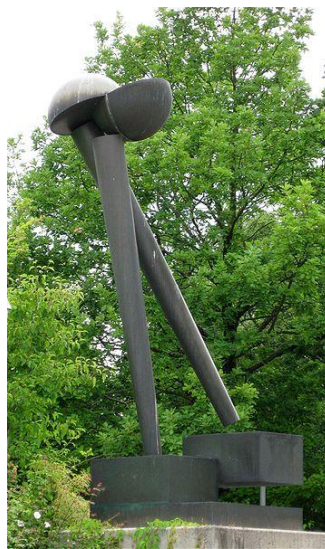
plastika vosková - pozri *ceroplastika*

plastika záhradná - trojrozmerné dielo viazané na prírodný terén; pozri *záhradná architektúra*; *herma*, *fontána*

F. Koenig: Velká biga

F. Koenig: Velké dvojité V

F. Koenig: Veľké votum (1963-1964, Luis Street v Mníchove)

F. Koenig: Dve veľké VI (1973)

plastilak - umelá koža s lesklým povrchom

plastilín - *plastelína*

plastinácia - tiež plastinát; angl. plastination; kontroverzná forma *anatomického divadla* vytvorená rakúskym Prof. Dr. med. Gunterom von Hagensom a prezentovaná na výstave „Körperwelten“- „Fascinácia skutočností“ 1999 vo Viedni, Meinheime, Japonsku; plastinát tvorí ľudské telo, ktoré pre výstavné účely má bunčné tekutiny nahradené kvapalinou na báze silikónového polyméru (porovnaj *múmia*); cieľom ľudských objektov bolo okrem didaktických, odbornovo-vedeckých cieľov dosiahnuť „psychické a duševné obohatenie“, v ktorom objekty majú poskytnúť umelecké *impresie*; výstavy niekedy vyvolávajú rozporuplné reakcie divákov; podľa vyjadrení kurátorov výstavy z roku 2012, prehliadka objektov (tíel obyvateľov Číny, ktorí údajne dobrovoľne poskytli svoje telesné schránky po smrti v prospech vedy), sleduje vedecké ciele, preto je sprevádzaná odborným výkladom medikov; výroba jedného exponátu trvá približne jeden rok; pre vedecké účely autori poskytujú možnosť zakúpenia si exponátov; pozri *anatómia človeka*

plášť (architektúra) - v stredovekej architektúre: hradba obiehajúca ďalšiu stavbu, najčastejšie vežu; porovnaj *plenta*, pozri *plášťová hradba*; v gréckej mytológii: *Ness/Nessos*
plášť neviditeľnosti - pozri *Tarnhelm*, *Sigurd*; *fiktívne postavy, ktoré sa môžu zmeniť na neviditeľné*

https://en.wikipedia.org/wiki/Cloak_of_invisibility

plášť (odev) - 1.plášť ako súčasť odevu: *lacerna*, *cuculla*, *gamurra*, *havelok*, *chesterfield*, *chlamyda*, *kaftan*, *redingot*, *reverenda*, *sagum*, *loden*, *trenčkot*; *kožušina*, *bizam*, *hermelín*; *bohéma*; *móda*, *odev*; *kápě*
 2.v symbolike: symbol povolnosti svetskej a duchovnej moci (panovnícky plášť, plášť *Márie* a *Krista*, chorálový plášť *cuculla*, antiteticom význame červený plášť *Krista* v *Korunovaní trním*); v stredoveku gesto prikrytia plášťom gestom brania do područia a tiež pod ochranu, ktoré vychádzalo z dobových zvyklostí (pozri *Madona s ochranným plášťom*); pozri *rucho*, *ornát*, *aba*; *triumf*; *Korunovanie trním*; *klobúk* a plášť sú odevom *pútnika*; plášť podšíty *hermelínom* používaný na panovnícke plášte; všeobecne plášť obšíty *kožušinou* známku vysokého postavenia

Biedermann: súčasť odevu zahŕňujúca telo, ktorá opticky zjednocuje a zväčšuje ľudskú postavu (grécky *himation*, rímska *tóga*); drahocenné odevy tohto druhu patria k imperiálnemu *ornátu* (korunovačný plášť; pozri *klenoty ríšske*) a zvyčajne sú bohato zdobené; predstava, že čosi z *aury* nositeľa prechádza aj na odev, viedla k tomu, že z plášťa sa stala cenná *relikvia prorokov* (plášť proroka *Eliáša* rozdelil vody *Jordánu*, plášť prevzal *Eliášov* žiak *Elízeus*, keď prorok nastúpil do *ohnivého voza*); viacerí *kresťanskí svätci* pomocou plášťa prekročili vodu (pozri *František z Pauly*); s plášťom sa podelili so žobrákmi sv. *Martin z Toursu* a *František z Assisi*; iní mali možnosť zavesiť plášť na slnečné lúče (sv. *Brigita*, sv. *Gotthard*); plášť má symbolický význam ochranného oblečenia (*Madona s ochranným plášťom*); v takejto štylizácii sa zobrazujú zakladateľky rádov (pozri *kresťanské rády/rehole*); oblečenie človeka do plášťa v právnickej symbolike znamená *adopciu* (pozri *atribúty*, *symboly*, *alegórie a prirovnania*); v psychológii sna sa obrazu plášťa pripisuje vlastnosť *zohriať* a *ukryť* človeka pred sebou samým

Plášť v mytológii a umení:

- 1.plášť proroka *Eliáša*, ktorý ho zanechal ako symbol vešteckého nadania svojmu žiakovi *Elišovi* (2Kronická: 2,8 a nasl.)
- 2.atribút *Márie* (*Madona s ochranným plášťom*), svätíc: *Angely Merici*, *Brigity*, *Kataríny Sienskej*, *Otylie*, *Terézie z Avily* a *Voršily z Kolína*
- 3.so žobrákom sa o svoj plášť delí *Martin z Toursu* a *František z Assisi*
- 4.o svätcoch *Amabiliovi*, *Florentinovi* *Štrasburskom*, *Goarovi*, *Gotthardovi*, *Hilbertovi* a *Brigite Írskej* sa hovorí, že zavesili svoj plášť na *slnečný lúč*
- 5.svätci *František z Pauly*, *Hyacint* a *Raimund z Pennafortu* použili svoj plášť ako čln na prekročenie morských úžin a riek

-v súvislosti s heslom *kaplnka*: z lat. *capa* – „plášť“; názov podľa plášťa sv. *Martina Tourského* (miesto uloženia svätcovho plášťa v modlitebni kráľovského paláca v *Paríži* sa volalo „*capella*“)

plášť formový - formový plášť

plášť Jozefov - pozri *Jozef a Putifarka*

plášť Panny Márie - v súvislosti s heslom *hviezda*: hviezda predstavuje nadvládu na *vesmírom* a jeho zákonmi; v súlade s touto symbolikou sú hviezdy na vnútornej strane *Máriinho* plášťa; pozri *mariánska symbolika*

plášť Prorokov - Prorokov plášť

plášť s kapučňou - pozri *casula*, *košeľa*

plášť znakový - znakový plášť

pláštenka opilecova - opilecova pláštenka

plášťová hradba - plášť; vysoká, silná hradba po obvode celého hradu zakrývajúca jeho stavby, ktoré chráni pred ostreľovaním; v prípade *bastiónovej sústavy*: *envelopa*; pozri *shell keep*

[http://en.wikipedia.org/wiki/Curtain_wall_\(fortification\)](http://en.wikipedia.org/wiki/Curtain_wall_(fortification))

platan - v starej Číne spolu s *broskyňou* a *morušou* predmet kultu; pozri *strom*, *drevo*

Lurker v súvislosti s heslom *cyprus*: cyprus bol popri platanu a *cédru* v Božej záhrade (*Ezechiel* 31,8); pozri *rajská záhrada*

<http://cs.wikipedia.org/wiki/Platan>

platěnická kultura - mladšia etapa *sliezsko-platěnickej kultúry*, ktorá sama je súčasťou *lužickej kultúry*

platereský štýl - zo španiel. platero – „zlatník - remeselník, strieborník“ alebo plateresco – „zlatnícky“; španiel. estilo plateresco

<http://es.wikipedia.org/wiki/Plateresco>

-ozdobný štýl španielskej ranorenesančnej architektúry z konca 15.st., ovplyvnený *mudéjarským štýlom*; zmes *maurských*, *gotických* a *antických* prvkov; opracovanie kameňov pripomínalo zlatnícke práce (tiež *zlatnícky štýl*); spojením platereského štýlu s *isabelským štýlom* vzniká v španielskej architektúre *Gótico florido*; porovnaj manieristický *Florisov štýl*

Dudák: autorom názvu pravdepodobne andalúzsky spisovateľ Ortiza de Ziñiga (17.st.); ozdobný štýl španielskej architektúry na konci 15. a pol.16.st. na prechode *gotiky* a *renesancie*; typické sú priečelia s bohatým, často až prebujneným dekórom z rôznych ozdobných prvkov prebraných z antiky, neskorej gotiky, *mudéjarského štýlu* aj z talianskej ranej renesancie; štruktúra výzdoby často pripomína *filigránsku* prácu v kove; autorom štýlu je zlatník Pedro Diez, významným architektom bol Enrique Egas (kráľovská nemocnica v Compostele) a A. Berruguete; významnou stavbou v platereskom štýle je priečelie špitála Santa Cruz v Toledu, veže katedrály v Burgose, priečelie univerzity a katedrála v Santo Domingo v Salamanke, konvent sv. Marka v Leónu; súbežne s platereskným štýlom sa v Portugalsku vyvíjal *manuelský štýl*; po roku 1560 platereský štýl ustupoval v prospech *desornamentada*

Fasáda Univerzity v Salamánke

platina - *drahý kov*, ktorý sa vyskytuje rýdži, sprevádzaný inými kovmi zo skupiny platiny a vedľa toho aj sprevádzaný železom, olovom, meďou, striebrom alebo zlatom; nereaguje priamo s kyslíkom a silnými kyselinami (okrem lúčavky kráľovskej); používaná okrem iného k výrobe *šperku*; pozri *kov, afinácia; meter, historické miery*

Täubl: biely kov so sivým nádychom, veľmi tvárny, na vzduchu aj v kyselinách stály; v prírode sa vyskytuje v zrnkách s prímiesou zlata, niklu, medi a i. kovov skupiny platinovej (paládium, rhodium, osmium, ruthenium, iridium); najbohatšie náleziská platiny sú v bývalom Sovietskom Zväze, Kanade, Kolumbii, južnej Afrike, na Aljaške a v Kongu; klenotnícka platina má zákonom predpísanú rýdzosť 950/1000; prídavkom paládia sa stáva belšia, prísadou osmia alebo iridia tvrdšia; prvé kusy platiny priviezol do Európy Don Antonio de Ulloa z Kolumbie roku 1735; tento nový kov nevzbudil záujem svojou nevýraznou farbou ani vlastnosťami; čoskoro sa však prišlo na to, že platina primiešaná do zlata nezmení jeho vlastností a tak sa tento „podvod“ nepreukáže; kolumbijské úrady z obavy pred „zneužitím“ zakázali ťažbu platiny, ktorá vtedy vlastne nemala žiadnu hodnotu; až o 40 rokov neskoršie prišli chemici na to, ako zistiť prítomnosť platiny v

zliatine iným kovom; jej ťažba bola povolená, avšak ťažila sa v malom množstve, lebo jej vlastnosti neboli dostatočne známe; užitie platiny vo vede a priemysle postupovalo pomaly; až v 70.-80. rokoch 18. st. boli vypracované postupy na jej skujňovanie; do roku 1819 všetka platina pochádzala z juhoamerických nálezísk; v tomto roku bola objavená na Urale; v roku 1830-1840 sa v Rusku razili platinové *mince*, ale neboli obľúbené, lebo boli príliš ťažké; dnes sú *numizmatickou* vzácnosťou

<http://cs.wikipedia.org/wiki/Platina>

Platinové nugety

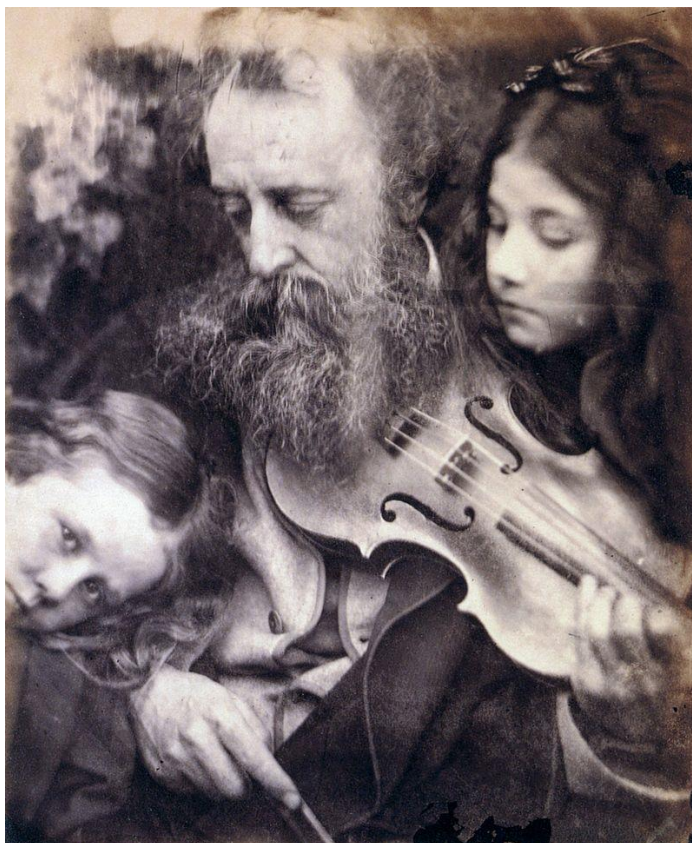
platinotlač - platinotypia

platinotypia - platinotypia, platinotlač alebo platinový proces je fotografický proces, ktorý vynášiel John Herschel a neskôr rozvinul William Willis; ten ho zdokonalil v roku 1873 a o päť rokov neskôr ho patentoval; proces je založený na citlivosti platinových soľou na osvetlenie; na papier sa naniesie vrstva *platiny* skombinovanej so soľami *železa*, ktorý sa exponuje a vyvolá; jedná sa o najtrvanlivejšiu fotografickú techniku; odtieň obrazu je neutrálny až šedočierny, bohatý na detaily a šedú škálu s výbornou kresbou v tieňoch; sýte tóny sú však bez absolútnej čiernej; obrázok nie je v koloidnej vrstve, ale priamo v papierových vláknach; táto metóda sa používa predovšetkým v náročnej portrétnej fotografii, ale kvôli vysokej cene platiny sa takmer nerozšírila

<http://cs.wikipedia.org/wiki/Platinotypie>

<http://www.webumenia.sk/web/guest/search/-/simpleSearch/query=te%3Aplatinotypia>

<http://www.webnoviny.sk/umenie/clanok/845091-robert-vano-fotograf-ktory-sa-venuje-technike-platinotypia/>

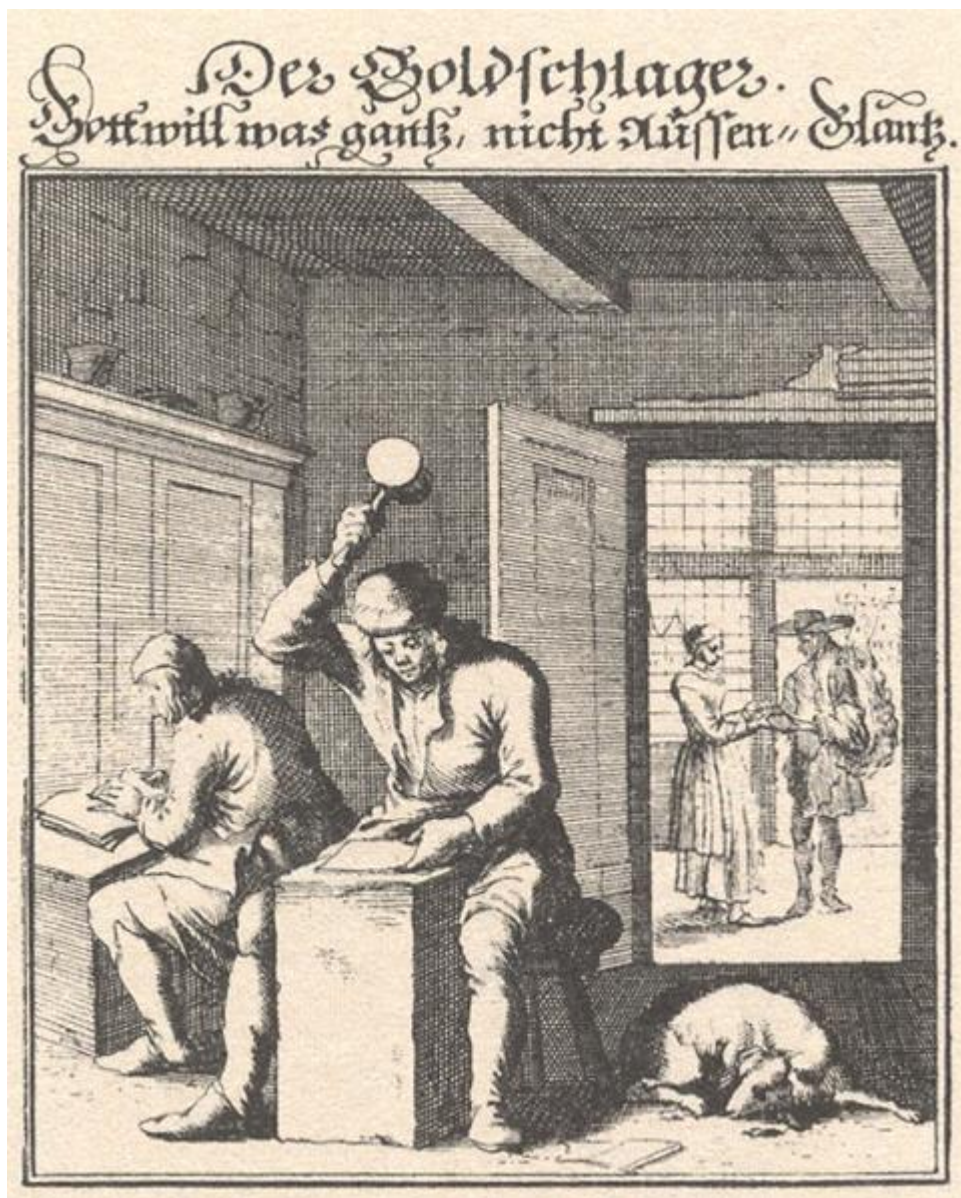
J. M. Cameronová: Šepkanie Múzy (platinotypia, 1865)

Zelený pokoj v Bielom dome (ručne kolorovaná platinotypia, 1904)

plátkové zlato - zlato vytepané do plátku o veľmi malej hrúbke (0,00014-0,00010mm), používané na *zlátenie*; nalepované na drevený a iný *podklad* (pozri *mixtion*); plátkové zlato napodobňované nátermi s *dračou krvou*; plátkové zlato používané v *grafike umeleckej*, *umeleckom remesle* (rámovanie obrazov, nábytkárstvo); pozri *zlátenie polimentové*; *basma*, *oklad*; *rám*, *nábytok*; *tlač cestová*

<http://austria-forum.org/af/Heimatlexikon/Goldschlagger>

Ch. Weigel st.: Výrobca plátkového zlata (medirytina, 1698)

plátno - pozri *textília*, *výšivka*

tzv. **plátno gobelínové** - hrubé *plátno* s výraznou *väzbou*, používané pri *gobelínovej maľbe*

plátno ľanové - *ľanové plátno*

plátno surové - *surové plátno*

plátno Turínske - *Turínske plátno*

plátnová väzba - *väzba plátnová*

Platón - (†347 pr.Kr.); z gréc. *platus* – „široký“ (široký hrudník, čelo); prvý idealistický *filozof* v gréckej histórii, žiak *Sokrata*; pozri *kompozícia*, *krása*, *Atlantida*, *Acheron*, *Akademios*, *aténska škola*, *panta rhei*

<http://en.wikipedia.org/wiki/Plato>

http://it.wikipedia.org/wiki/Carl_Wahlbom

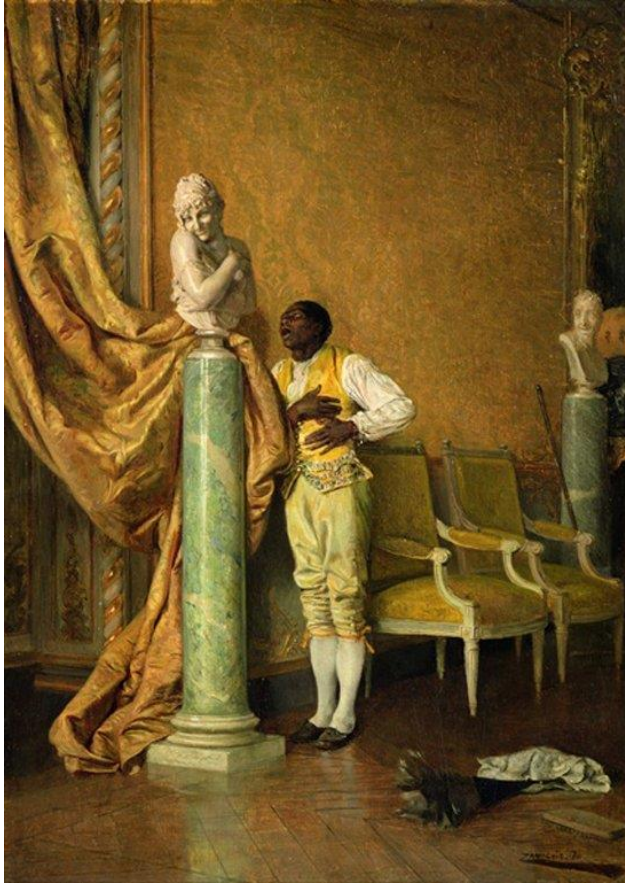

P. Berruguete: Platón (1477)

P. Veronese: Platón (1560)

platonická láska - pozri *láska*

E. Zamacois y Zabala: Platonická láska (1870)

platonizmus - filozofický smer, ktorého základom je učenie gréckeho filozofa *Platóna* o *ideách* ako večných a nemenných pravzorocho vecí; za pravé bytie považoval svet ideí (t.j. racionálnych podstát); jedinečné veci boli preňho iba odleskom ideí; pravú skutočnosť nie je možné uchopiť zmyslami, ale iba rozumovým poznaním; jeho učenie je syntézou racionalizmu a *mystiky*; pozri *chí*; *Atlantis*; *novoplatonizmus*, *orfizmus*; *Origenes*, *Justín Mučeník*; *Hypantia*, *alexandrijská škola*

Baleka v súvislosti s heslom *proporcie*: na *antropometrii* založil svoj proporčný model Polykleitos; Platónom bola proporčná náuka rozšírená ešte o kozmický mýtus spájajúci štyri základné geometrické telesá so živlami ohňa, vody, vzduchu a zeme (stvoriteľom sveta, povzneseným nad dobro a zlo a stvárňujúcim beztvárú hmotu, je *demiurg*); tento mýtus ovplyvnil aj významové chápanie proporcií v stredoveku; pozri *patristika*; *orfizmus*

Platónovo podobenstvo o jaskyni - fiktívny dialóg *Platóna*, jeho učiteľa *Sokrata* a istého *Glauka*; jeho *motto* znie: „Čo sa týka náboženských záležitostí, ktoré sa nedajú empiricky overiť alebo vyvrátiť, nezdá sa byť nejako rozumnejšie neveriť im zo strachu, že sú mylné, ako uveriť im v nádeji, že budú pravdivé.“

V siedmej knihe svojho diela *Ústava* (*Politeia* VII, 514a – 515a) grécky filozof *Platón* (420 - 348) napísal peknú alegóriu hlbokého zmyslu, ktorá sa preslávila ako „podobenstvo o jaskyni.“ Je podaná vo forme dialógu medzi Platónovým učiteľom *Sokratom* a istým *Glaukonom*. Odcitujem toto významné podobenstvo bez dodatočných komentárov. Jej zmysel pochopí každý sám.

Sokrates rozpráva *Glaukonovi*: „Predstav si ľudí, bývajúcich v podzemnej jaskyni, do ktorej existuje jediný vchod otvorený smerom ku svetlu pozdĺž celej jaskyne. Ľudia v nej sú od detstva pripútaní na krku a na nohách, takže musia zostať na tom istom mieste a pozeráť sa len dopredu, pretože pre putá nemôžu otočiť hlavou. Prichádza k nim svetlo z ohňa horiaceho ďaleko hore za nimi. Medzi ohňom a väzňami vedie cesta nahor, pozdĺž ktorej je múr, pripomínajúci zástenu, nad ktorou bábkari ukazujú svoje bábiky.“
„Vidím,“ hovorí *Glaukon*.

„A predstav si teraz,“ pokračuje Sokrates, „že za tým múrom nosia ľudia rôzne veci, ktoré múr presahujú, rôzne zobrazenia ľudí a zvierat z kameňa, dreva a iného materiálu. Niektorí pri tom hovoria, iní mlčia.“

„Zvláštny obraz a divných väzňov mi tu ukazuješ,“ Glaukon na to.

„Sme tiež takí,“ odpovedá Sokrates. „Myslíš si, že títo ľudia vidia zo seba i z druhých niečo viac, než len tieň vrhaný ohňom na náprotivnú stenu jaskyne?“

„Ako by mohli,“ hovorí Glaukon, „keď sú prinútení po celý svoj život držať hlavu bez pohnutia?“

„A z toho, čo tu prenášajú, vidia tiež len tieň?“ pýta sa Sokrates ďalej.

„Čo iného,“ odpovedá Glaukon.

„A keby mohli medzi sebou hovoriť, nemyslíš si, že by sa pri pomenovávaní tieňov, ktoré vidia, nedomnievali, že pomenúvajú tie prenášané predmety?“

„Iste.“

„A posúď,“ pokračuje Sokrates, „Keby ich väzenie malo ozvenu z náprotivnej strany a keby jeden z tých, čo prechádzajú za nimi, prehovoril, či by si tí väzni nemysleli, že to hovorí tieň?“

„U Dia, veru tak,“ pritakáva Glaukon.

„Teda títo väzni považujú za pravdivé len tieň výtvorov za sebou?“

„Celkom určite.“

„Môžu teda väzni považovať za pravdivé niečo iného než tieň týchto rôznych výtvorov?“

„Vôbec nemôžu.“

„A teraz uváž,“ hovorí Sokrates, „čo by sa stalo, keby niektorý z nich bol náhle zbavený týchto pút a tejto zaslepenosti a bol prinútený vstať, otočiť hlavu a pozrieť sa dozadu smerom ku svetlu. Zatiaľ čo by to robil, mal by neustále bolesti a zahmlievalo by sa mu pred očami kvôli žiarivému svetlu a nedokázal by dobre rozoznať predmety, ktorých tieň predtým videl. Čo by asi povedal, keby mu niekto teraz tvrdil, že predtým vlastne nevidel pravé veci a až teraz, obrátený k nim, ich vidí správne. A ukazuje mu na ne, nech povie, čo to je. Nemyslíš, že bude úplne zmätený a presvedčený, že to predchádzajúce bolo skutočnejšie a pravdivejšie než to, čo sa mu teraz ukazuje?“

Glaukon: „Pravdaže.“

„A keby ho teraz nasilu niekto vliekol odtiaľ nahor neschodným a strmým výstupom a nepustil, dokiaľ ho neprivedie k svetlu slnka, nebude vlečený cítiť veľké bolesti a nebude sa tomu brániť? A keď príde k svetlu, dokáže očami zaplavenými slnečnými lúčmi vidieť, čo sa mu teraz vydáva za pravdu?“

„Naozaj nie,“ prisvedčuje Glaukon, „aspoň nie hneď.“

„Takže by si najskôr musel zvyknúť, aby mohol hľadiť stále vyššie. Najprv začne rozlišovať tieň, potom obraz vo vode a až potom veci samotné, až bude nakoniec môcť vnímať tvárnosť nebies a samého neba, sprvu v noci za svitu hviezd a mesiaca, neskôr i za dňa ožiarené slnečným svetlom.“

„Iste.“

„A nakoniec bude môcť pozdvihnúť zrak k samotnému slnku a zazrieť ho nie iba ako odraz. Potom sa mu tiež vyjasní, že slnko je to, čo vytvára všetky časy a roky a všetko spravuje vo viditeľnom priestore a je akosi príčinou toho všetkého, čo tam vidí.“

„Nevyhnutne príde potom aj na to.“

„A keď si teraz spomenie na svoje prvé prebývanie a na vtedajšie svoje vedomosti, na tamojších spoluväzňov, nemyslíš, že sa bude veľmi radovať so zmeny a zatracovať to prvé?“

„Celkom určite.“

„A pokiaľ tam medzi sebou mali väzni vyhradenú česť, chválu a odmeny pre toho, kto najostrejšie vidí to pred nimi predchádzajúce a kto si najlepšie dokázal zapamätať, čo nasledovalo po určitých javoch či predtým, a ktorý teda najlepšie vie predpovedať, čo príde teraz, nemyslíš, že si tamten bude veľmi priatť onen stav a bude závidieť pocteným a držiteľom moci? Alebo bude chcieť radšej skromne pracovať na homérsky spôsob ako nádeník, na poli niekoho, kto to bude potrebovať, než mať také pomýlené predstavy a žiť ako predtým?“

Na to Glaukon: „Presne tak. Myslím, že prekoná všetko, aby sa nemusel vrátiť do toho minulého života.“

„A pomysli teraz,“ hovorí Sokrates, „ak by zostúpil a znovu zaujal svoje predošlé miesto medzi tieňmi, nebudú jeho oči zahmlené, keď tak náhle prišiel z pravého slnečného jasu?“

„Pravdaže tomu tak bude.“

„A keď bude znovu musieť pretekať so svojimi spoluväzňami v hodnotení tieňov, zatiaľ čo sa mu bude ťažko pozerieť, než si zase zvykne, čo bude trvať nemalú chvíľu, nebudú sa mu posmievat' a hovoriť o ňom, že sa vrátil 'zhora' s pokazeným zrakom a že sa teda vôbec nevyplatí pokúšať sa

znovu 'hore'. A keby mohli siahnuť rukou na toho, kto ich chce oslobodiť a vyniesť hore, a keby ho i zabiť mohli, neučinili by tak?“
„Určite by tak hovorili a činili.“

-Úlohou osvieteného je nielen aby sám vystúpil, učil sa a videl dobro, ale aby bol opäť ochotný zostúpiť k oným väzňom, podieľal sa na ich ťažkostiach a ich poctách, nech už mu stoja za to, alebo nie. A to musí osvietený urobiť aj s vyhlídkou na smrť. Osvietení musia vzájomne pomáhať, kdekoľvek je možné poskytnúť pomoc spoločnosti.

http://dolezite.sk/old/Podobenstvo_o_jaskyni_223.html
<http://tajomstva.org/spiritualita/podobenstvo-o-jaskyni/>

P. J. Saenredam: Platónova alegória jaskyne (1604)

plátovanie - 1. pevné metalurgické spojenie dvoch materiálov po celej ploche styku; plátuje sa valcovaním za tepla, združeným odlieváním, navarováním plátovanej vrstvy; pozri *kováčstvo umelecké, umelecké opracovávanie kovov*
2. v šperkárstve pokrývanie predmetov zhotovených z bežných kovov tenkou vrstvou iného kovu, najmä striebra, zlata; pozri *šperk*

Platytera - prídomok Márie s významom „obsiahlejšia ako nebesá“; pozri *Mária Platytera, Panaghia Platytera*
Plautilla - (†67); rímska vdova, kresťanka, známa z motívu s apoštolom Pavlom: *Pavlova mučenícka smrť*

www: údajne matka sv. Flavia Domitilla a manželka cisára Vespaziana, ktorý bol vyhodený cisárom Domitianom za to, že je kresťan; je nepravdepodobné, že by Plautilla bola Flaviovou matkou, ako zaznamenáva história; podľa legendy bola pokrstená sv. Petrom a prítomná smrti sv. Pavla

Plavecké Podhradie - pozri *Slovensko*

<http://www.ppodhradie.sk/>

J. A. Lántz: Plavecké Podhradie (litografia, 1827)

J. Schubert: Plavecké Podhradie (1931)

Plavecký hrad - pozri *Slovensko*

https://sk.wikipedia.org/wiki/Plaveck%C3%BD_hrad

J. A. Lántz: Plavecký hrad (litografia, 1827)

plavená krieda - krieda plavená

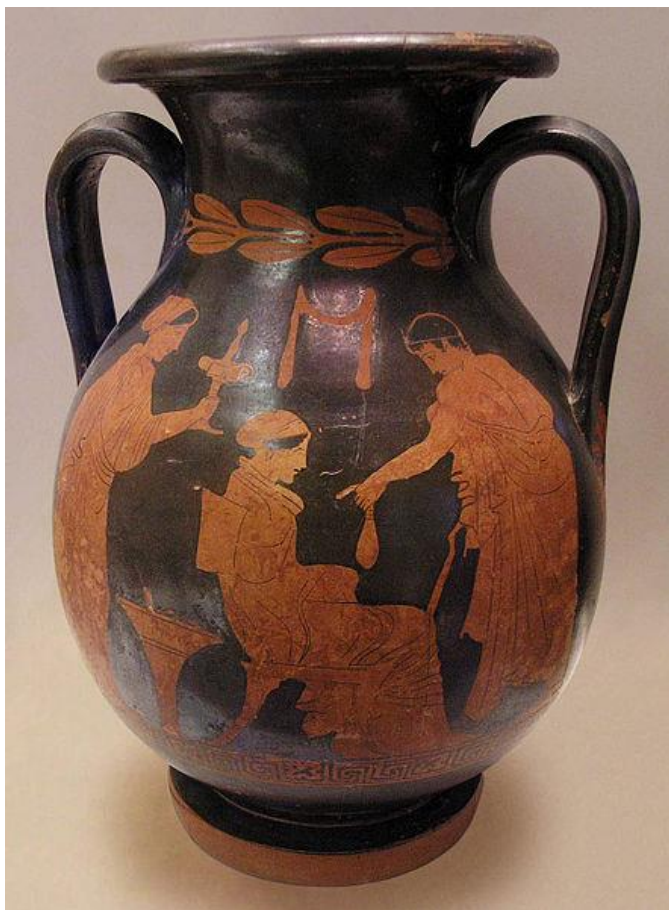
Playboy - americký pánsky časopis založený roku 1950 vydavateľom Hughom Heffnerom; aj keď prvé čísla časopisu boli jasnou výzvou „mravopočestnosti“ predovšetkým *aktmi* na titulných stranách (prvou bola neskoršia hviezda Marilyn Monroe), postupne sa časopis vypracoval na viac ako časopis o sexe; do jeho čísiel prispievali spisovatelia Saul Bellow, Woody Allen, Norman Mailer, John Updike, Roald Dahl a ďalší; najvyšší náklad má časopis v USA (3mil.výtlačkov), zvyšok putuje do celého sveta (1,5 mil. výtlačkov)

Pleióna - v gréckej mytológii Okeanovna, matka Plejád

Pleistenes - v gréckej mytológii syn Átreia, ktorého uniesol Thyestes, keď musel po nepodarenom pokuse o ovládnutie Mykén ujsť do cudziny; keď dospel, poslal ho strýko späť, aby zabil svojho otca; Átreus v sebaobrane Pleistena prebodol a až nad jeho mŕtvolou sa dozvedel, že zabil vlastného syna; z pomsty zabil Átreus Thyestovi jeho dvoch synov, z ktorých jeden sa tiež volal Pleistenes, a predložil mu ich na známej „Thyestovej hostine“

Plejády - gréc. Pleiades; v gréckej mytológii sedem dcér Atlanta a Okeanidy Pleióny; kňazky veštkyne v posvätnom háji v Dodone odvtedy, čo tam sadol čierny holub (jednou z Plejád bola nymfa Maia); podľa jednej verzie nosili olympským bohom *ambróziu* z krajín za Okeánom, podľa inej premenené najprv v *holubice* (gréc. peleiai) a neskoršie vo hviezdy, ktoré najjasnejšie žiaria v súhvezdí Plejád (žiaľom nad trápením svojich sestier si zobrali život a Zeus ich premenil na súhvezdie); pozri *metamorfóza*; *veštenie*; *Orión*

plemochoe - v starovekom Grécku WC váza; pozri *keramika grécka*, *antická keramika*

Hetéra so svojím klientom, v pozadí žena, ktorá drží plemochoe (Polygnotova pelike, 430 pr.Kr.)

plenár/plenarium - z lat. plenum – „úplný, plný“

Baleka: liturgická kniha rímskokatolíckej cirkvi, ktorá obsahuje texty z *evanjelií* a *epíštol* (apoštolské listy), zoradené podľa *kalendára cirkevného* a čítané počas omše (porovnaj *lekcionár*); v neskorom stredoveku plenáre rozšírené o krátky výklad, glosy apod.; plenáre rozšírené po vynáleze *knihhtlače* a *bohato ilustrované*; najstaršia tlač pochádza od G.Zainera (Augsburg, 1473) a je vyzdobená titulným *drevorezom* Krista a 54 menšími, obrysovo poňatými *drevorezmi* (pozri *drevorez liniový*), určenými na *kolorovanie*; význam plenára zatlačený *reformáciou*; pozri *knihy liturgické*

plenér/plenérizmus - z franc. en plein air – „na voľnom vzduchu“; franc. - „krajina“

1.*exteriér*

2.mal'ba vo voľnej prírode podľa skutočnosti, opak *mal'by ateliérovej*; pozri *plenérová mal'ba*; *krajinomal'ba*

http://it.wikipedia.org/wiki/En_plein_air

plenérová mal'ba - snaha o vyjadrenie prirodzeného osvetlenia a ovzdušia na základe odpozorovaných farebných odtieňov a prechodov, (v českej mal'be priekopníkom Hynais; Chittussi); anglický *plenérizmus* pol.19.st. ovplyvnil rodiaci sa *impresionizmus*, taliansky plenérizmus *macchiaiolistov* pre ten istý smer pripravil pôdu v Taliansku; francúzsky plenérizmus reprezentovaný *barbizonskou školou*; pozri *paysage intime*, *krajinomal'ba*; *svetlo odrazené/ komplementárne svetlo*

Baleka: tiež plenérizmus alebo mal'ba vo voľnej prírode, vonku maľovaná krajina, ale aj *portrét* alebo figurálny výjav (pozri *mal'ba figurálna*); plenérová mal'ba je zložkou realistických prúdov (pozri *realizmus*), ktorých názorovou súčasťou je zreteľ na prirodzené osvetlenie, atmosféru ad'.

prvky priamej zrakovej skúsenosti; na teoretické problémy plenérovej maľby upozornil Leonardo da Vinci (pozri *perspektíva vzdušná*, *perspektíva svetelná*, *sfumato*); plenérovú maľbu poznala renesancia, použil ju aj A. Dürer; *holandské maliarstvo* používalo plenérovú maľbu na prípravné štúdie obrazov, ktoré vznikali *ateliérovou maľbou* (pozri *paysage composé*); plenérová maľba získala na význame v Anglicku (J.Constable, R.P.Bonington, J.M.Turner; pozri *intimizmus*), vo Francúzsku najmä v maľbe *barbizonskej školy* a *impresionistov*, pre ktorých maľba vo voľnej prírode bola súčasťou výtvarného názoru a metódy (C. Monet); pozri *ruskí krajinári cárského impéria*, *skagen maliari*, *barbizonská škola*

I. N. Kramskoj: Portrét maliara Ivana Šiškina (1873)

plenta - múr často bez použitia *malty* na čele valového *opevnenie*; porovnaj *plášť*

pleochroizmus - mnohofarebnosť; v mineralógii zmena *farebného odtieňa* v závislosti na smere (polarizovaného) svetla prestupujúceho kryštálom; táto vlastnosť sa prejavuje napr. u *turmalínu* alebo *kunzitu*

pleonast - zelenomodrá odroda *spinelu*; pozri *drahokamy* a *polodrahokamy*

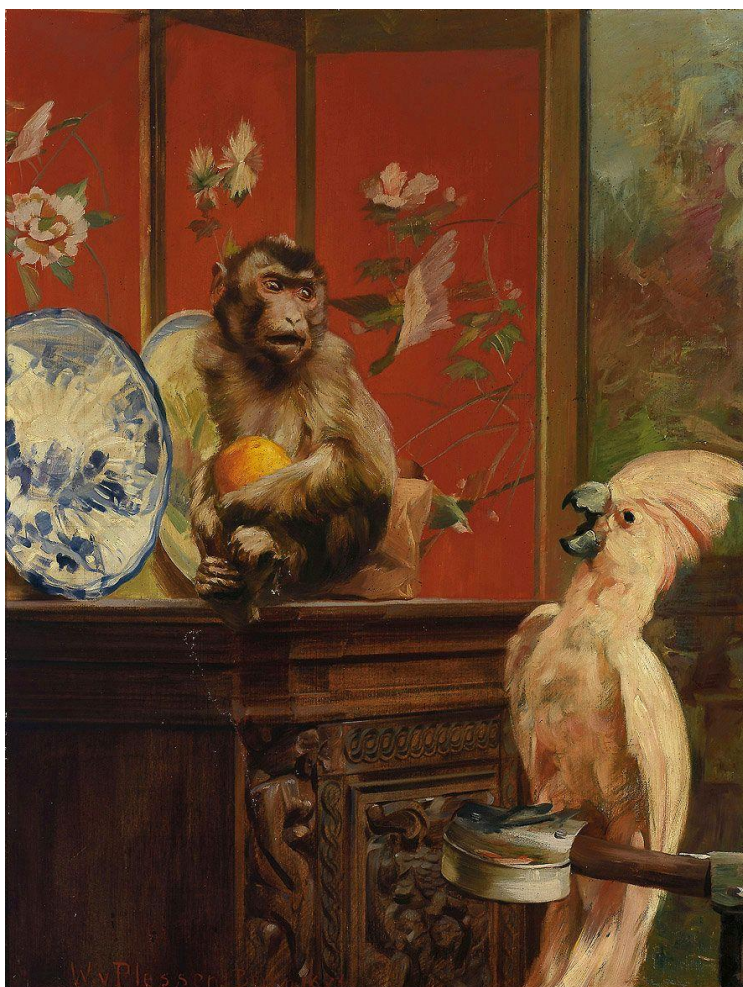
www: čierna alebo tmavozelená odroda *spinelu* bohatá na železo, ktoré sa viaže namiesto horčíka, sa nazýva *pleonast*, *ceylonit* alebo *chlorospinel*; väčšina drahých *spinelov* je červená iba malá časť modrá

<http://sk.wikipedia.org/wiki/Spinel>

Plessen Willy von - (†1937); nemecký maliar predovšetkým zvierat; pozri *animalieri*, *psí umelci*; *singerie*

https://www.google.sk/search?q=Willy+von+Plessen&espv=2&biw=1846&bih=995&tbm=isch&imgil=a3V9NYRpd6HkiM%253A%253BYJl1IwWpRuxX_M%253Bhttp%25253A%25252F%25252Fabout-artart.livejournal.com%25252F1446687.html&source=iu&pf=m&fir=a3V9NYRpd6HkiM%253A%252CYJl1IwWpRuxX_M%252C_&usg=__P1EwrT22PzcWXpo8OBfb3xN0CGI%3D&dpr=1&ved=0CDkQyjc&ei=EYO3VNioLJXdarSBgdAM#imgdii=__&imgrc=a3V9NYRpd6HkiM%253A%253BYJl1IwWpRuxX_M%253Bhttp%25253A%25252F%25252Fs004.radikal.ru%25252Fi207%25252F1112%25252F06%25252F9c2230804a07.jpg%253Bhttp%25253A%25252F%25252Fabout-artart.livejournal.com%25252F1446687.html%253B1049%253B1049

W. von Plessen: Opica a kakadu v salóne (1894)

W. von Plessen: Opica na prestretom stole (1894)

pleť - pozri *inkarnát/ karnácia/pleťový tón; pleťový pigment*
pletené uzly - pozri *uzol*

<https://sk.pinterest.com/pin/336292297159545892/>

https://sk.pinterest.com/news_hub/4977644515979443583/?utm_campaign=POPULAR_PINS&utm_medium=2902&utm_source=67&utm_term=SVCCQDhpG%3A76

pletenec (ornament) - ornament, tvorený pravidelne prepletených líniami či pasy a inšpirovaný sieťami, čípkami alebo pletivom (napríklad prúteným); môže byť plastický (kamenný, drevený i kovový) alebo plošný (mozaika, maľba, kresba) a môže byť aplikovaný ako pás alebo plocha; užíval sa na stavbách, náhrobkoch, na ozdobných predmetoch a šperkoch aj v knižnej maľbe; vyskytuje sa v najrôznejších kultúrach, nielen v Európe; pretože zvyčajne neobsahuje zobrazenie postáv ani zvierat, bol prijateľný aj v židovskú a islamskú kultúru; zlatým vekom pletencového ornamentu v Európe je raný stredovek a renesancia, na východe sa hojne používal až do novoveku; v neskorom stredoveku knižnej maľbe sa často kombinuje s rastlinnými motívmi (*rozvilina*) i figúrami; významným ornamentálnym prvkom sa stal pletenec v *germánskom umení* na všetkých jeho územiach; *Kelti* ho rozvíjali aj na britských ostrovoch (pozri *angloírske umenie/inzulárne umenie*) v podobe *ostrovného knižného maliarstva*, *umeleckého remesla* (knižná väzba, výzdoba zbraní, *zlatníctvo*); jeho najznámejším prejavom sú *keltské uzly*; niekedy pletenec a keltský uzol sú považované za synonymá

[https://cs.wikipedia.org/wiki/Pletenec_\(ornament\)](https://cs.wikipedia.org/wiki/Pletenec_(ornament))

Cist psaultiers fuit mon seigneur
saint loys qui fu roys de france
Ou quel il apust en sentence

Iniciála B (pletenec, Psaltérium sv. Ľudovíta, Francúzsko, 1190-1200)

pletenec (páskový ornament) - geometrický ornament v tvare pletenej pásky; používaný v praveku, staroveku od 3.tis.pred Kr. v umení Prednej Ázie, dôležitý v antickom umení (pozri *fikellura*) a v umení doby *sťahovania národov* okolo 6.st.; v predrománskom období spolu so štylizovanými zvieracími motívmi (*írske, karolínske, vikingské umenie*); v románskom slohu: *entrelacs*; pozri *ordoské bronz*; *ranokresťanské umenie*; *vlys*; *oceánske umenie*, *perzské miniatúrne maliarstvo*

Baleka: *páskový ornament* z dvoch, troch alebo viacerých prameňov, pásov, jednoducho aj veľmi zložito zapletených; pletenec známy už v Indii a Ázii (3.tis.pr.Kr.); pásy významovo spojené s predstavou *hadov*, ktorí prepletaním vzájomne sputávajú svoju silu a tým ju rušia obdobne ako pri väzbe do uzla; ornament má preto jednak *krotiteľský* a jednak *apotropajný*, ochranný a odstrašujúci význam; preto bol pletenec v gréckom umení orientalizujúceho prúdu (7.st.pr.Kr.; pozri *grécke antické umenie*), ale aj neskoršie, súčasťou *dekóru* nádob (pozri *keramika grécka*), ktorých obsah mal ochraňovať; ornament bol tiež súčasťou architektonickej výzdoby ako *reliéf* (*Erechteión*), bol motívom *mozaík* a výjavov *nástennej maľby* (pozri *pompejské maliarstvo*), najmä sa rozšíril v *rímskom umení* a v umení *rímskych provincií* (keramika cisárskej doby: strieborné nádoby z Boschoreale; pozri *keramika rímska*);

geometrický ornament v tvare pletenej pásky; používaný v praveku, staroveku od 3.tis.pred Kr. v umení Prednej Ázie, dôležitý v antickom umení (pozri *fikellura*) a v umení doby *sťahovania národov* okolo 6.st.; v predrománskom období spolu so štylizovanými zvieracími motívmi (*írske, karolínske, vikingské umenie*); v románskom slohu: *entrelacs*; pozri *ordoské bronz*; *ranokresťanské umenie*; *vlys*; *oceánske umenie*, *perzské miniatúrne maliarstvo*

Baleka: *páskový ornament* z dvoch, troch alebo viacerých prameňov, pásov, jednoducho aj veľmi zložito zapletených; pletenec známy už v Indii a Ázii (3.tis.pr.Kr.); pásy významovo spojené s predstavou *hadov*, ktorí prepletaním vzájomne sputávajú svoju silu a tým ju rušia obdobne ako pri väzbe do uzla; ornament má preto jednak *krotiteľský* a jednak *apotropajný*, ochranný a odstrašujúci význam; preto bol pletenec v gréckom umení orientalizujúceho prúdu (7.st.pr.Kr.; pozri *grécke antické umenie*), ale aj neskoršie, súčasťou *dekóru* nádob (pozri *keramika grécka*), ktorých obsah mal ochraňovať; ornament bol tiež súčasťou architektonickej výzdoby ako *reliéf* (*Erechteión*), bol motívom *mozaík* a výjavov *nástennej maľby* (pozri *pompejské maliarstvo*), najmä sa rozšíril v *rímskom umení* a v umení *rímskych provincií* (keramika cisárskej doby: strieborné nádoby z Boschoreale; pozri *keramika rímska*); významným ornamentálnym prvkom sa stal pletenec v *germánskom umení* na všetkých jeho územiach; Kelti ho rozvíjali aj na britských ostrovoch (pozri *angloírske umenie/inzulárne umenie*) v podobe *ostrovného knižného maliarstva/inzulárneho knižného maliarstva*, v podobe *umeleckého remesla* (*knižná väzba*, výzdoba zbraní, *zlatníctvo*); významne sa pletenec uplatnil na *hlaviciach* románskych stĺpov (pozri *románsky sloh*); motív pletencov v podobe uzla rozvíjalo napr. *koptské umenie*

Dudák: *páskový ornament* = *páska*

[https://cs.wikipedia.org/wiki/Pletenec_\(ornament\)](https://cs.wikipedia.org/wiki/Pletenec_(ornament))

Džbán (geometrický štýl, mykénska keramika, 15.-13.st.pr.Kr.)

Lisovanie olív (rímska mozaika zo Saint-Romain-en-Gal)

Hus (rímska mozaika, pletenec, 3.st.)

Pásový pletenec (Marmašenský kláštor, Arménsko, 11.st.)

Kristus na tróne (pletenec, iluminácia z Psaltéria svätého Ľudovíta, 1253-1270)

Opus alexandrinum v štýle cosmatesque (pletenec, katedrála v Terracina, 11.st.)

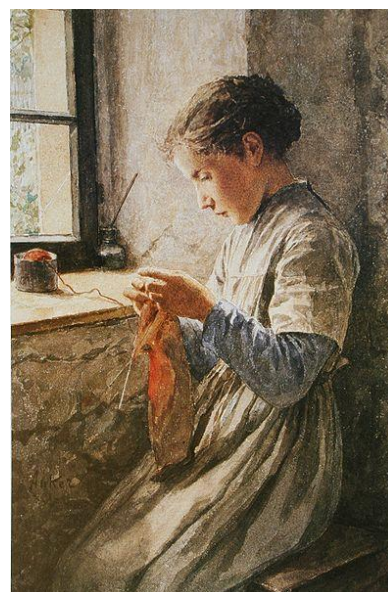
pletenie -

J.-B. S. Chardin: Pletenie (1735-1736)

A. Anker: Malá pletiarica (1850-1900)

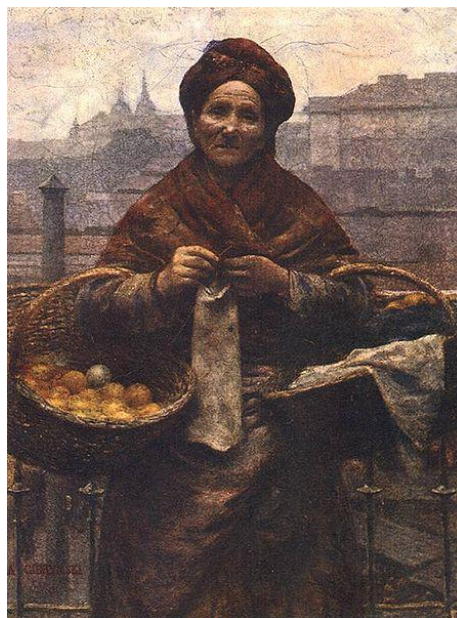
A. Anker: Dievča pletúce pred výklenkom (19.st.)

A. Anker: Pletiarica (19.st.)
A. Anker: Malá pletiarica (19.st.)

A. Anker: Pletiarica (1884)

A. Gierzyński: Židovka predávajúca pomaranče (1880-1881)

A. Gierzyński: Židovka predávajúca pomaranče (1881)

H. Vos: Izba na pletenie (1889)

pleťový pigment - olejová farba predávaná pod názvom: *telový odtieň/Fleischfarbe/Flesh colour/Couleur de chair/Color de carne/Carne/Vleeskleur*; pozri paleta súčasných olejových farieb - prehľad firiem Dielo a Umpton; pozri inkarnát; pleť

pleťový tón - pozri inkarnát/karnácia

Pléxippos - gréc. Πλήξιππος/Pléxippos alebo Plexippus; lat. Plexippus

<http://sk.wikipedia.org/wiki/Pl%C3%A9xippos>

- v gréckej mytológii syn aiolského kráľa Thestia

plexisklo - dokonale priehľadná bezfarebná *plastická hmota*; okrem tradičného použitia v optike, elektronike, príp. *bižutérii* využívaná v modernom *sochárstve* ako nový *sochársky materiál*, ktorý svojimi vlastnosťami (najmä priesvitnosť) dáva nové výtvarné možnosti; pozri *umelé hmoty*

Pleydenwurff Wilhelm - (†1494); nemecký maliar, rytec a ilustrátor; pozri *kronika Svetová*; M. Wolgemut

M. Wolgemut, W. Pleydenwurff, H. Schedel (tlač): Wroclaw (Norimberská kronika, 1493)

pliaga - pozri *Sedem pliag/Oslava Boha pred pliagami*

Plínius starší - (†79); celým menom Gaius Plínius Secundus; rímsky spisovateľ, autor prírodopisnej encyklopédie nesúcej názov „Naturalis Historia“; pozri *harpye*; *mantichora*, *katoblepas*, *alerion*, *blen*, *Leucrota*, *jazvec*, *krištáľová guľa*; *anasyrma*; *druidi*

M. Wolgemut, W. Pleydenwurff, H. Schedel: Plínius (Norimberská kronika, 1493)

plintus/plinta - lat. plinthus/plint; z gréc. plinthos - „tehla“

-základňa pod *pätou stĺpu*, *piliere*, *postamentu*, *sochy*; prechod medzi pätkou a dlážkou; *sokel* stĺpu; *plinta* vkladaná s cieľom zväčšiť podpornú plochu; pozri *stĺp antický*, *pazúrik*

Dudák: 1.podnožná, zvyčajne štvorcová, polygonálna, zriedkavejšie kruhová doska; *plintus* je najnižšia časť *pätky* niektorých *stĺpov* (chýba *dórske* *stĺpu*); tvorí prechod medzi pätkou a dlážkou (pozri *krepis*)

2.doskový *podstavec* (*sokel*) *sochy*; pozri tiež *postament*

plísta - medenka, *verdigris*, *zeleň van Dyckova*; zelený pigment

plnidlo - 1.inertné/neaktívne *farbivo* pridávané do farieb, aby sa zvýraznil ich vzhľad a obsah; látky, ktoré sa užívajú iba na úpravu mechanických vlastností *pigmentov*; používané napr. pri technike *impasto*; plnidlom v technike *pastelu* sú *hlinky*, *bieloby zinkové*, *litopon*; v *olejomalbe* a *akvarelu* je to *kaolín/hlinka biela*; inými plnidlami sú *mramorová múčka*, *sadra*, *krieda*; pozri *substrát*

2.hmota na vyplnenie pórov a dier v *podklade* alebo *podložke*

Plnosť neba/Nebo - (Zjavenie Jána 21,5-8); **A ten, čo sedel na tróne, povedal: „Hľa, všetko urobím nové“. A hovoril: „Tieto slová sú verné a pravdivé“. A povedal mi: „Stalo sa! Ja som Alfa a Omega z prameňa živej vody. Kto zvíťazí, zdedí toto; a ja budem jeho Bohom a on bude mojím synom. Ale zbabelci, neveriaci, poškrvnení, vrahovia, smilníci, traviči, modloslužobníci a všetci luhári budú mať podiel v jazere horiacom ohňom a sírou; to je tá druhá smrť“.**

-námet z kapitoly *Nové nebo a nová zem* (21,1-8), s vlastnou *ikonografiou*; pozri *apokalyptické motívy*

(21,5-8. Nové nebo a nová zem). **Nebo. Plnosť neba** (Beatus Girona, 2.pol. 10.st.)

(21,5-8. Nové nebo a nová zem). **Nebo. Plnosť neba** (-)

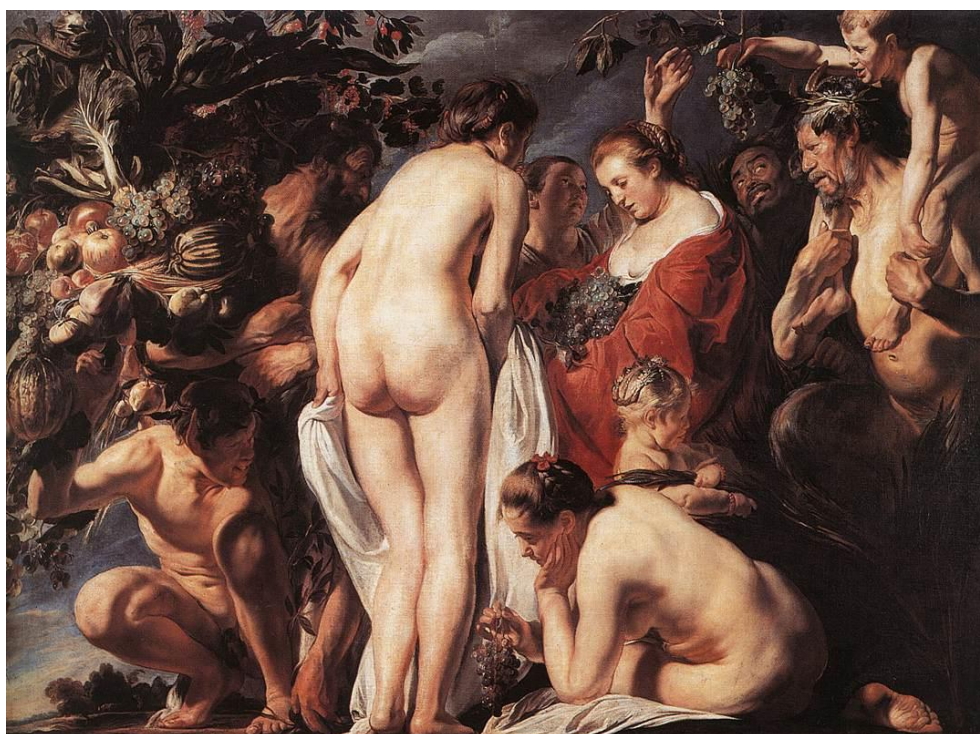
plný oblúk - oblúk, v ktorom výška = polomer; polkruh

plod ľudský - pozri *kostrový hrob* (Baleka)

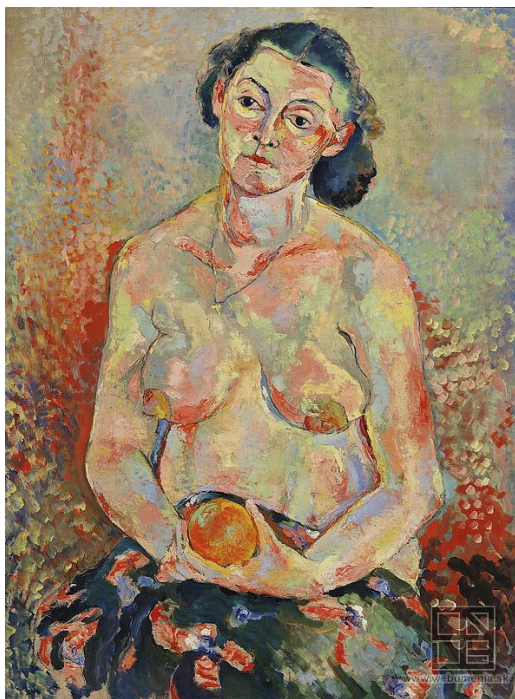
plodnosť - pozri *Álfovia, Apis, Arubani, ašery* (Nový biblický slovník), *ašvamédha, Beltane, bohovia plodnosti, erotika, Hket, Hippokratova prísaha, hieros gamos, Hiquit, idol, jablko plodnosti, Jakín a Bóaz, jaspis, korytnačka, kult plodnosti, lev, Lilith, Madona s klasmi, mandragora, Matka zem* (Baleka), *matrioška, mužský princíp, obilie, oblak, olej, plody, Prvý máj* (Despertad), *ratolest'* (Lurker), *sabatické cykly plodnosti, sviňa, symboly plodnosti, Thesmofórie, thyrsos, vajce, vrba, Velniasove stopy, zadok, zajac, zelený muž, zem, žaba, ženský princíp*

J. Brueghel II. a J. van Balen I: Venuša, Ceres a Bakchus (plodnosť, 17.st.)

C. de Vos: Alegória Plodnosti (17.st.)

L. Mrázová: Plodnosť (1937)

F. Léon: Alegória plodnosti (1888)

Plody hnevu - Hrozna hnevu

plody - pozri *rastliny, ovocie, jedlo*

plody prvé - prvé plody

plocha - lat. planum > pozri *plán*

-geometrický útvar ohraničujúci *teleso* alebo útvar vytvorený pohybom *čiar* (pozri *lína*); pozri *priestor; kompozícia, rovina obrazová; farebný tón; obrys, projekcia; kalota, elipsoid, paraboloid; geometria, matematika*

Baleka: dvojrozmerný geometrický útvar rozložený do *roviny* alebo *konvexne*, alebo *konkávne* zakrivený; v *sochárstve* je plocha totožná s *povrchom* sochy, s vonkajším vymedzením tvaru, a môže byť jednoduchá (*grécke archaické* sochárstvo, pozri *daidské sochárstvo*; v modernom sochárstve: Brancusi, Arp) alebo plocha môže byť hlboko členitá (neskoro *gotické* a *barokové* sochárstvo); v *maliarstve* a *grafike* je *plocha obrazová* podmienená *materiálom* (pozri *maliarska hmota, grafický materiál*) aj technikou (pozri *maliarske techniky, technika grafická*)

M. Kern: Potenciálna plocha - IV.

plocha obrazová - v *maliarstve* a *grafike* dvojrozmerný geometrický útvar rozložený do *roviny* (*závesný obraz, grafický list*) alebo *konvexne* alebo *konkávne* zakrivený (*mozaika* na vnútornom plášti kruhovej stavby, *nástenná malba* v *kopule*); na obrazovej ploche je zobrazovaná predstava *obrazového priestoru*, ktorý môže plochu poprieť (barokový *iluzionizmus*: pozri *trompe l'oeil; grisaille; iluzívna architektúra*) alebo naopak plochu môže zvýrazniť (*Bauhaus*), alebo jej ponechať neutrálnu, hoci súčasne symbolicky významovú funkciu (zlaté pozadie vo stredovekých obrazoch > dodávalo dielu „božský život“, bolo symbolom nebeského sveta a dokonalosti > zlaté pozadie byzantských *mozaík*, ikon východných cirkví, *tabuľových malieb* (pozri *zlato*); pozri *plošnosť*)

plocha rovnofarebná - rovnofarebná plocha

tzv. **plochá tvár** - pozri *sekera*

plochá záhrada - *záhrada hira-niwa*

ploché štetce - *štetce ploché*

plochý oblúk - *oblúk plochý*

Ploská (vo Veľkej Fatre) - pozri *Slovensko*

[https://sk.wikipedia.org/wiki/Plosk%C3%A1_\(vrch_vo_Ve%C4%BEkej_Fatre\)](https://sk.wikipedia.org/wiki/Plosk%C3%A1_(vrch_vo_Ve%C4%BEkej_Fatre))

J. Kollár: Ploská (1937)

plošné umenia - kresba, maľba (pozri mozaika) a grafika; v plošnom umení sa najvýraznejšie uplatňuje perspektíva, ktorá tu je založená na dvoch základných prvkoch: *linii* a *farbe*; pozri *kompozícia*, *parataktická kompozícia*

plošnosť - Baleka: v maliarstve a grafike prirodzený rys daný ich dvojrozmernosťou, ktorá môže byť zrušená priestorovým zobrazením, t.j. použitím *perspektívy* (pozri *perspektíva lineárna*), farby (> pozri *perspektíva farebná*) a d. prostriedkov, alebo môže byť naopak zvýraznená (*diagonála*, *dekór*, *ornament*; pozri *Bauhaus*, *Léger*); v sochárstve je plošnosť vzťahovaná na *reliéfy* (pozri *rovina reliéfná*), ktoré stoja medzi trojrozmernou sochou a dvojrozmerným obrazom ako medzný typ pre svoj vzťah k priestoru podanému v redukovanej forme; táto priestorová skratka ovplyvňuje aj tvar, ktorý môže byť tiež objemový (F.Rude), alebo naopak môže nad rovinu reliéfu vystupovať iba nebadane (egyptský reliéf; pozri *nízky reliéf/basrelief*), alebo sa môže pod túto rovinu ponoriť (*glyptický reliéf/reliéf en creux*; *zapustený reliéf*); plošnosť je rovnako rysom trojrozmerných sôch, ktoré sú komponované so zreteľom na jeden, napr. priečelný pohľad (*piety*; J.Epstein); zvláštnym druhom plošnosti a tým aj *plastičnosti* je v sochárstve grafický charakter sôch zdôrazňujúci obrysové a lineárne rysy; plošnosť rovnako ako plastičnosť je v bezprostrednom významovom vzťahu k poňatiu priestoru; pozri *priestor obrazový*, *plocha obrazová*; *syntetizmus*, *pont-avenská škola*, *expresionizmus*, *kubizmus*, *kubizmus orfický*; *japonéria*

plošný drevorez - **drevorez plošný**

Ploštín - pozri *Slovensko*

<https://sk.wikipedia.org/wiki/Plo%C5%A1t%C3%ADn>

P. J. Kern: Ploštín pod Rohačkou (1935)

plot - pozri *hortus conclusus*, *záhrada*

http://www.webumenia.sk/web/guest/graphic/-/staticresults?orderBy=DATING_ASC&items=14&query=&layout=gridLayout&images=true&searchFor=data&page=6

A. Dürer: Madona korunovaná dvoma anjelmi (medirytina, 1518)

C. Robetta: Boh hovorí ku Kainovi (rytina, 1495-1500)

plot kolový - kolový plot

plot poľský - poľský plot

Plotinos - (†270); grécky filozof, predstaviteľ novoplatonizmu; pozri *krása*; *filozofia*

plôška - pozri *chodník*

plôškový film - druh *animovaného filmu*, používajúci papierové vystrihovánky, vyrezávané plôšky, reliéfne figúrky a predmety; plošnosťou blízky *kreslenému filmu*, mechanikou animácie *bábkovému filmu*; *siluetový/tieňový film*; (20.roky, L.Reinigerová)

plst' - hustá spleť živočíšnej srsti získaná pôsobením horúcej vody, pary alebo tlaku; pozri *filc*

plstenie - plstenie je vlastne spracovávanie zvieracej srsti (psích, králičích chlupov, ovčej vlny atď.), ktorej vlákna sa do seba mechanickým namáhaním zapletajú, a tým sa plstí - teda z nadýchaného chumáčika vznikne tvrdý pevný materiál. K tomuto spracovaniu dochádza dvomi možnými spôsobmi: plstením za mokra (kedy sa používa voda a mydlo) alebo plstením za sucha (*suché plstenie*)

plstenie suché - suché plstenie

plt', pltníctvo, pltníci - (čes. vor); plt' patří k najstarším ľudským dopravným prostriedkom; plavidlo zostavené z drevených klád a slúžiace na ich dopravu po prúde rieky alebo umelom kanále; okrem dopravy dreva používané aj na dopravu ďalších nákladov a osôb po prúde rieky; *patrónom* pltníkov bol *Ján Nepomucký*; pozri *lod'*, *kompá*, *Ma-cu*

<http://www2.fsvah.sk/prezentacia/>

J. Thomson: Pracovníci na Tichej cestě (woodburytypia z cyklu Pouličný život v Londýně, 1877)

T. Géricault: Plt' Medúza (1818-1819)

I. Weiner Kráľ: Oravský pltník

Autor neuvedený: Oravský pltní na Váhu

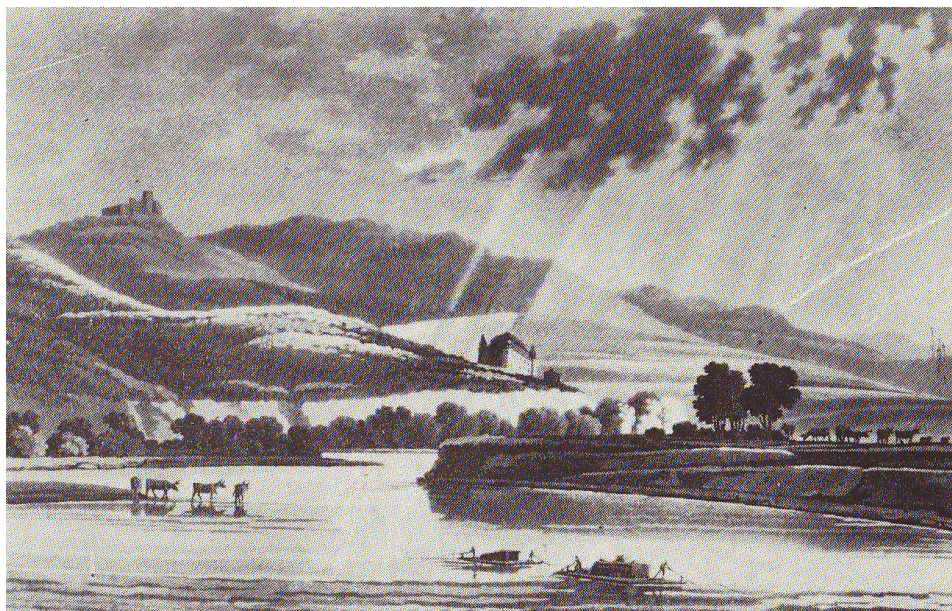
Joseph Fischer: Margita (19.st.)

Joseph Fischer: Plte na Váhu pri Piešťanoch (19.st.)

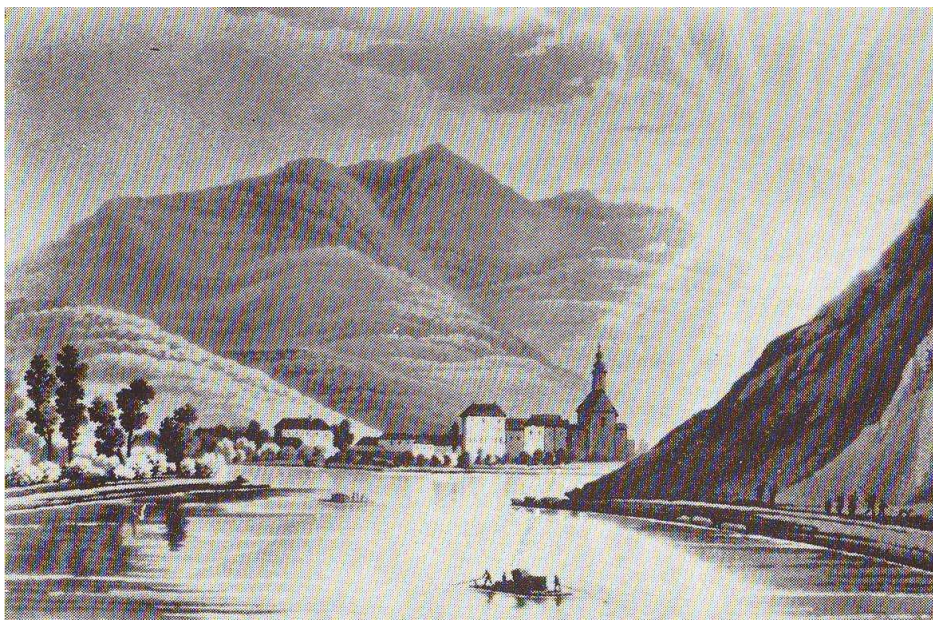
Joseph Fischer: Plte na Váhu pri Seredi (19.st.)

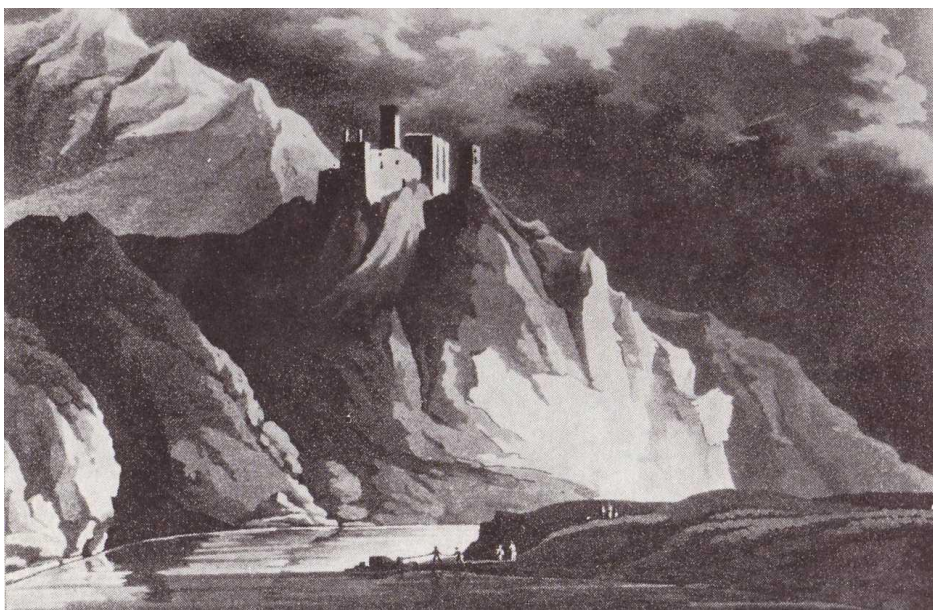
Joseph Fischer: Plte na Váhu (19.st.)

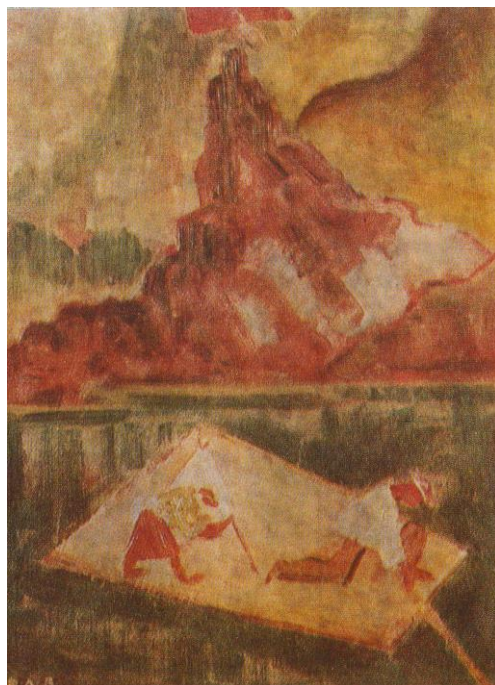
Joseph Fischer: Plte pod Starým hradom (19.st.)

Joseph Fischer: Pltníci pri Ružomberku (19.st.)

Joseph Fischer: Pltníci pri Strečne (19.st.)

M. Benka: Pltníci

M. Bazovský: Pltníci

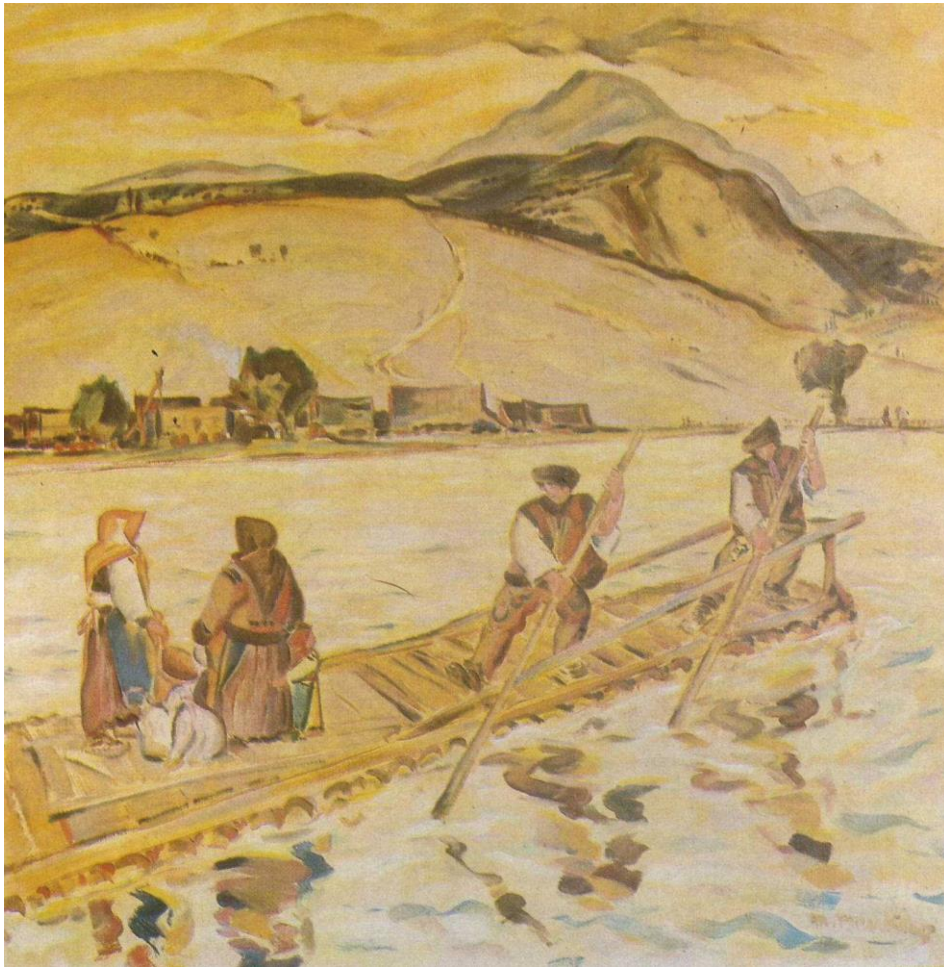
M. Benka: Pltníci

M. Benka: Pltníci

M. Benka: Pltníci proti vodnému toku rieky

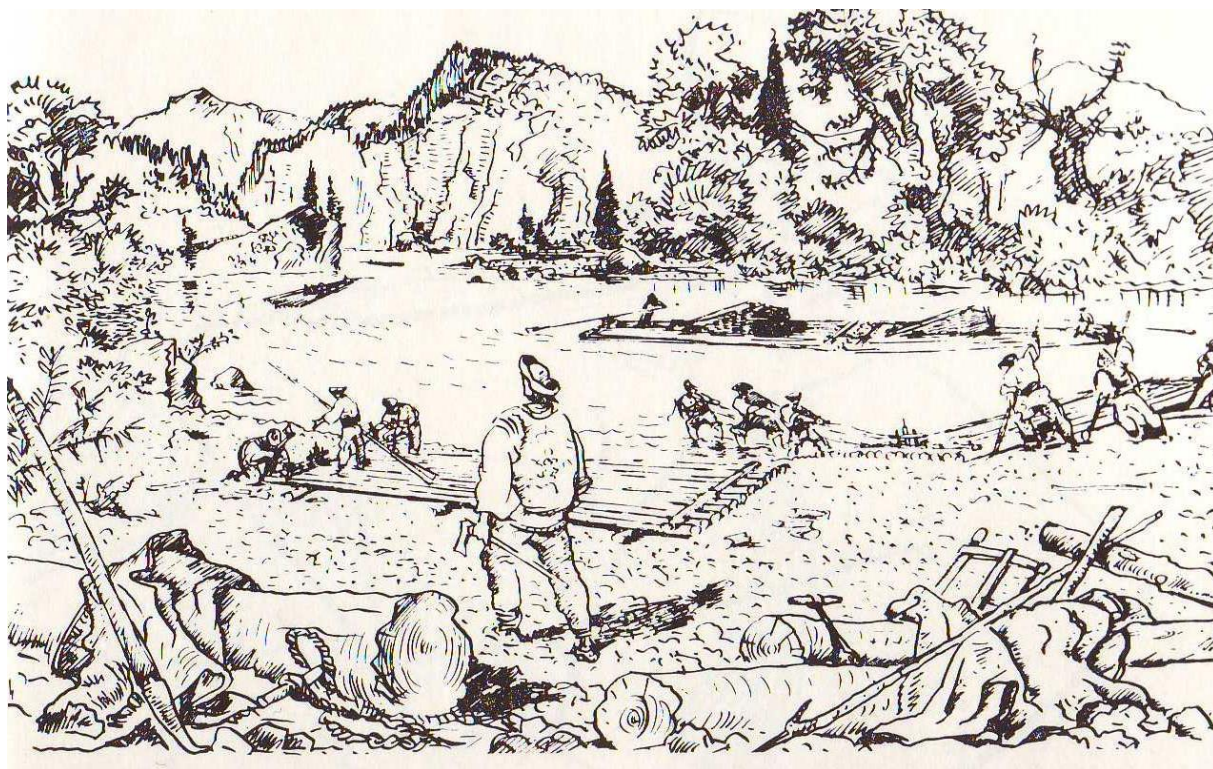
M. Benka: Pltníci cez rozvodnenú riekou

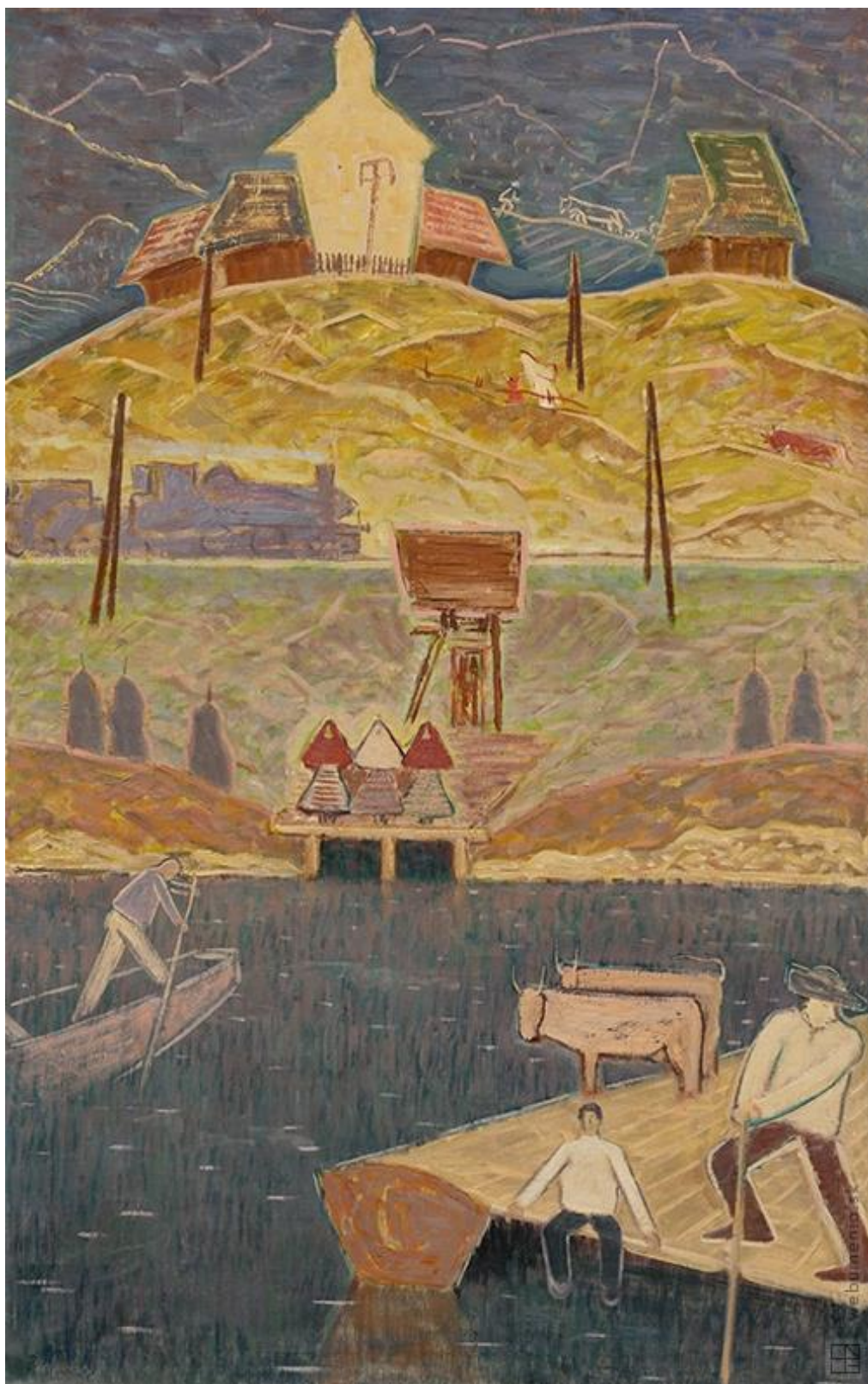
M. Benka: Pltníci na Váhu (1936)

M. Benka: Pltníci (štúdia)

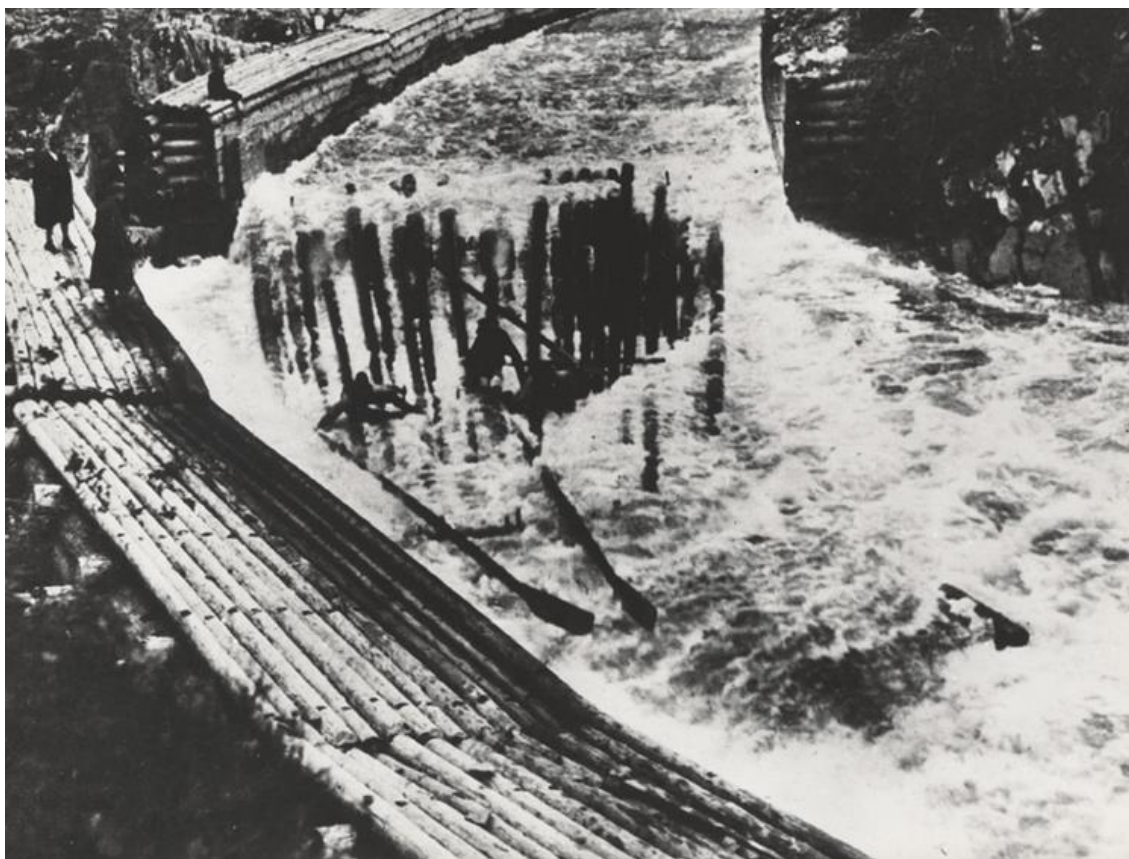
M. Benka: Pltníctvo (štúdia)

M. A. Bazovský: Slovensko (1936-1937)

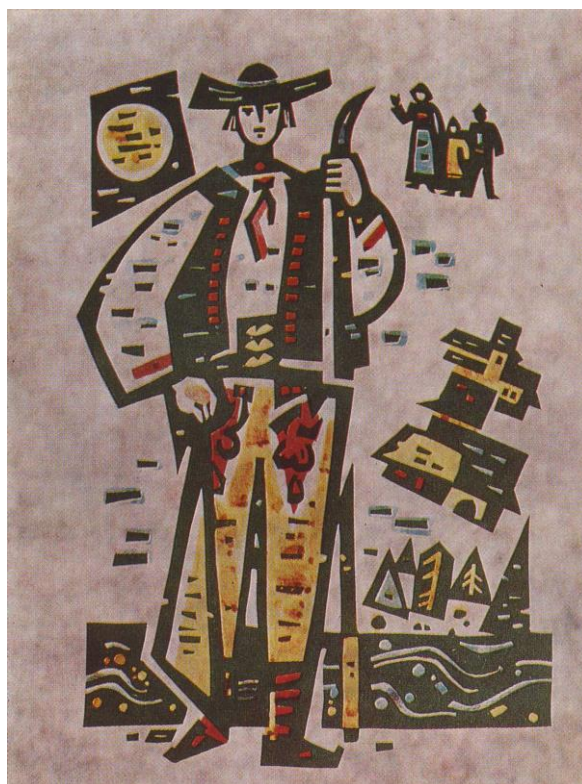
S. Protopopov: Pltníci na rieke Uh 2 (1927)

S. Protopopov: Pltníci na rieke Uh 5 (1927)

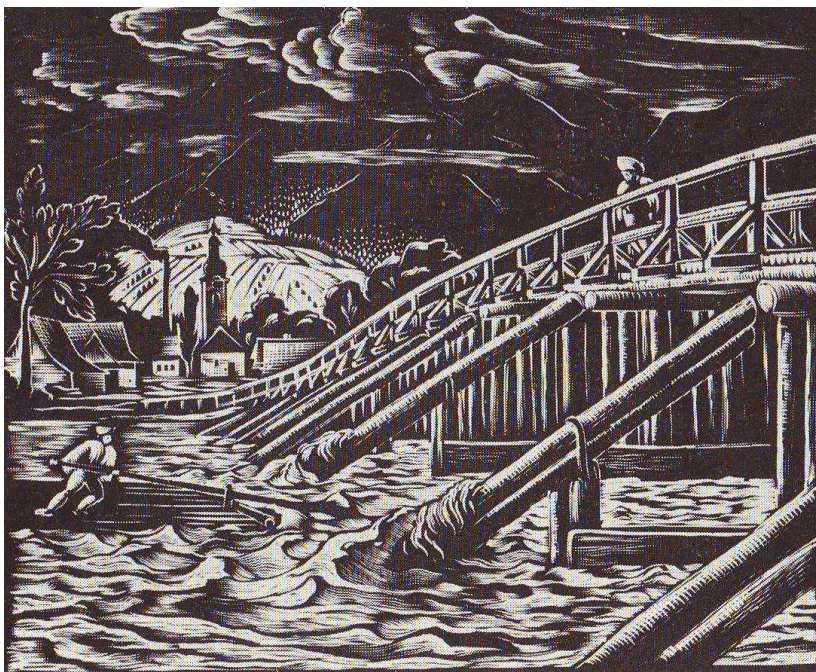
S. Protopopov: Pltníci na rieke Uh 6 (1927)

Róbert Dubravec: Plník (kolorovaný drevorez, ilustrácia knihy Biela plť na Váhu, 1981)
Róbert Dubravec: Plník (kolorovaný drevorez, ilustrácia knihy Biela plť na Váhu, 1981)

Autor neuvedený: Pltník (linoryt)

Autor neuvedený: Vrbica pri Liptovskom Mikuláši

pluh - pozri orba; *mesačné obrazy*

Mnich Pantaleone: Október. Orba (mesačný obraz a zverokruhovú znamenie Váhy, dlážková mozaika Katedrály Santa Maria Annunziata v Otranto, Taliansko, 1163 - 1165)

Paul z Limburgu, J. Colombe: Marec (mesačný obraz z Hodiniek vojvodu z Berry, 1412-1416)

Marec. Jarné práce na poli a vo vinohrade (mesačný obraz z rukopisu Breviarium Grimani, Flámsko, 1510)

plumbate - v preklade – „zalievanie olovom“

-druh uhľovo čiernej lesklej aztéckej keramiky; pozri *keramika indiánska*

Plutarchos - pozri *Alexander Macedónsky*

Pluto/Dis - v *rímskej mytológii* boh *podsvetia*, stotožnený s gréckym *Hádom* (rímska mytológia podsvetie však pôvodne nepoznala a prijala jeho existenciu pod vplyvom Grékov až v 4.st.pr.Kr.); hlavným variantom je meno Pluto, neskôršie boh dostal aj latinské meno Dis a niekedy aj pôvodné grécke *Plutón*; analogicky sa jeho manželkou stala *Proserpina* (rímska obdoba gréckej *Persefone*); mali spoločný chrám na *Martovom poli*, ale ich význam bol menší ako v Grécku; pozri *Plutonium*, *plutonický*; *rímski bohovia*

-Plútós bol grécky, rímsky boh, ktorý vládol *podsvetiu*; v *gréckej mytológii* sa nazýva aj *Hádes*; jeho meno, odvodené z gréc. „plútós“ (bohatstvo) a znamená „ten, ktorý drží bohatstvo“ (pôvodne obilie uložené v nádobách pod zemou); meno Pluton užívané ako eufemistický a kultový názov Háda; preto jeho takmer menovec *Plutos*, boh bohatstva, bol tiež niekedy zobrazovaný s korunou

Zamarovský: menej zvyčajné meno vládcu podsvetia Háda

<https://daedu.wordpress.com/astrologia/pluto/>

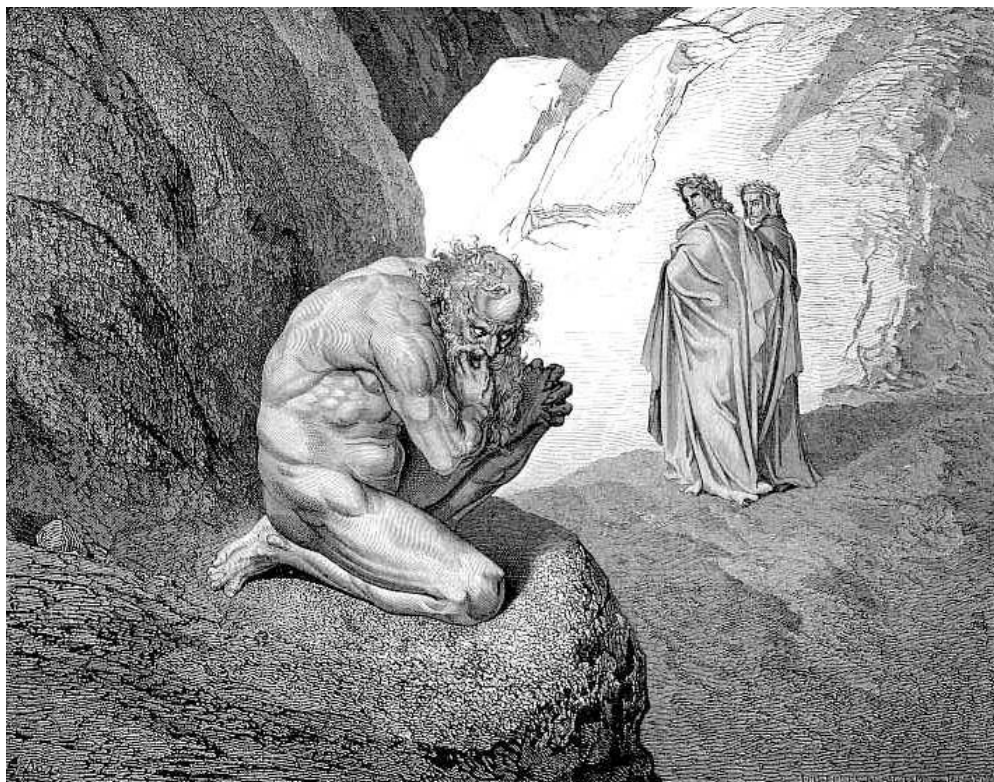
G. Romano: Orfeus a Eurydyka pred Plutom a Proserpinou (1546)

G. Bonasone: Jupiter, Neptún a Pluto si delia vesmír (rytina, 1531-1576)

V. Solis (rytec): Orfeus pred Plutom a Proserpinou (Ovídiove Premeny, Kniha X, 16.st.)

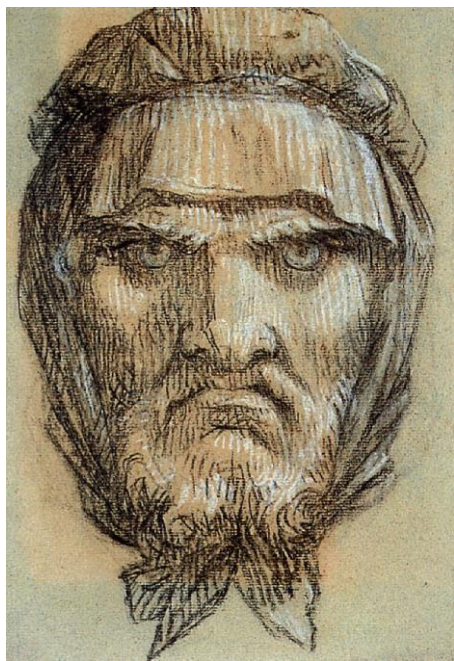
G. Doré: Pluto a Vergílius (Božská komédia, Inferno, 19.st.)

Plutoneium - Hádov chrám pochádzajúci z rímskych čias (1.p. *Pluto*), pred jaskyňou v *Eleuzíne* (*Eleusis*)

plutonický - pekelný, podzemný, vyvretý; odvodené z rímskeho *Pluta*, boha *podsvetia*

Plútos - v *gréckej mytológii* boh bohatstva a darca bohatej úrody; v jednej verzii splodený smrteľným synom *Dia* (*Iasiónom*) alebo synom *Mínoa* s *Déméter* na tri razy zoranej nive; pôvodne samostatný boh, od 5.st.pr.Kr. tiež pod menom *Plútón*; splyval s Hádesom; člen *Déméterinej* družiny v *eleuzínskom* kultu; neskôr darca výnosu plynúceho z *obchodu*; zobrazovaný ako chlapec s *rohom hojnosti*, jeho *atribútom* bol v renesancii a baroku *Kerberos*

Zamarovský: grécky boh bohatstva, syn *Demeter* a ochranného boha úrodného vnútra zeme *Iasióna*; potom, čo jeho otca zabil žiarlivý *Zeus*, vychovávala malého Pluta bohyňa šťastnej náhody *Tyché* a bohyňa *mieru Eirené*; aj neskôr sa Plutos najradšej zdržiaval ich v spoločnosti; malo to rovnako hlboký symbolický význam ako predstava, podľa ktorej bol vraj slepý (rozdával dary nielen poctivým ľuďom, ale aj figliarom a podvodníkom); antickí umelci ho zobrazovali ako malého chlapca v náručí *Tyche* alebo *Eirene*; (*vázové maliarstvo*, terakoty, socha *Eirene s malým Plutom/Eirené Keofisodotova*)

P.-P. Prud'hon: Hlava boha bohatstva Pluta (18.-19.st.)

pľuvanie - pozri *slina*

pluviál - pôvodne pláštenka do dažďa s kapucňou; od 9.storočia široký voľný plášť polkruhového strihu s otvorom pre hlavu; nosený panovníkmi alebo duchovenstvom pri slávnostiach; pozri *ornát*

plyš - *tkanina* alebo *pletenina* s hrubším, redším a dlhším vlasom ako je u *aksamietu*; druhom plyšu je aj *astrachan* 2

Plzeň - pozri *knihtlač*, *Kronika Trojanská*; *Čechy*

pneuma - gréc. – „duch“; pozri *štyri živly*